

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «Запаси ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аналіз»

ШИФР КРБ.ФОтаА.1.579-03.3.5

Здобувачки: _____ **Туманян А.Т.**

Керівник: _____ **доц. Баранюк Х.О.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ” 4 “ червня 2026 р., протокол № 14.

Завідувач кафедри фінансів, обліку
та аудиту

_____ **Наталія КУПІРИНА**

Одеса – 2026 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри фінансів, обліку та аудиту

«_____» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Туманян Ані Тельманівни

1. Тема роботи: «Запаси ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аналіз»
Затверджена наказом ОНТУ від 24 жовтня 2025 р. наказ № 579-03
2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 4 червня 2026 р.
3. Вихідні дані до роботи: Звітні дані про діяльність підприємства за два роки.
4. Перелік питань, які потрібно розробити: Сутність, значення та законодавча база обліку запасів підприємства. Теоретичні аспекти аналізу запасів. Техніко-економічна характеристика підприємства та аналіз динаміки, складу та структури запасів за два роки на ньому. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку запасів на ньому. Висновки та пропозиції.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) таблиць – 17, рисунків – 8.

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 2 лютого 2026 р.

Керівник _____ Баранюк Х.О.

Завдання прийняла до виконання _____ Туманян А.Т.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	2.02.26 - 10.03.26	
2. <i>Теоретичні аспекти аналізу, техніко-економічна характеристика підприємства та економічний аналіз за напрямом кваліфікаційної роботи за два роки</i>	11.03.26 - 11.04.26	
3. <i>Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	12.04.26 - 25.05.26	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.26 - 4.06.26	

Здобувачка вищої освіти _____ Туманян А.Т.

Керівник роботи _____ Баранюк Х.О.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка вищої освіти Туманян А.Т. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи бакалавра на тему:

«Запаси ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аналіз»

Актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи обумовлена необхідністю ефективного управління запасами для забезпечення стабільної роботи підприємства. В умовах посилення конкуренції, нестабільності зовнішнього середовища та обмеженості ресурсів особливого значення набуває належна організація обліку й аналізу запасів як важливих складових оборотних активів підприємства.

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі розглядається теоретико-методологічні основи обліку запасів підприємства. Вивчені сутність, значення та законодавча база обліку запасів підприємства. Розглянуто організацію документального оформлення операцій та фінансового обліку руху запасів. У другому розділі роботи розглянуто теоретичні основи економічного аналізу запасів підприємства. Була розглянута техніко-економічно характеристика підприємства, проведений аналіз динаміки, складу та структури запасів підприємства. Третій розділ присвячений особливості організації обліку запасів на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК».

У висновках та пропозиціях узагальнено результати проведеного дослідження обліку та аналізу основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК», а також надано практичні рекомендації щодо вдосконалення організації обліку та економічного аналізу запасів на підприємстві з метою підвищення ефективності управління ними, оптимізації використання ресурсів і забезпечення сталого розвитку підприємства.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить:

текстової частини - 66 с.;

таблиць – 17;

рисунків – 8;

додатків – 2.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Економічна сутність і класифікація запасів підприємства відповідно до чинного законодавства України	9
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку запасів підприємства	14
1.3. Організація документального оформлення операцій та фінансового обліку руху запасів підприємства	18
1.3.1. Облік надходження та оцінка запасів.....	18
1.3.2. Облік використання і вибуття запасів	23
1.3.3. Інвентаризація запасів та відображення її результатів в обліку	26
2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ТА ЗАПАСІВ ТОВ «ДРУЖБА СВК» ...	29
2.1. Теоретичні основи економічного аналізу запасів підприємства	29
2.2. Техніко-економічна характеристика підприємства.....	34
2.3. Аналіз динаміки, складу та структури запасів підприємства	40
3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ДРУЖБА СВК»	45
3.1. Характеристика організації обліку на підприємстві	45
3.2. Організація обліку запасів на підприємстві.....	52
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	73

ВСТУП

Актуальність теми. Запаси є невід'ємним елементом господарської діяльності будь якого суб'єкта підприємницької діяльності. Ефективне управління запасами є одним із ключових факторів забезпечення стабільної роботи підприємства в сучасних умовах. Від належної організації цього процесу залежить не лише ритмічність виробництва та якість продукції, а й загальний рівень економічної ефективності підприємства. Підвищення конкуренції, зміна попиту та нестабільність ринків вимагають від підприємств не лише забезпечення безперебійності виробничих процесів, але й зменшення витрат, пов'язаних із зберіганням і поповненням запасів. У цьому контексті чітке розуміння природи та функцій запасів є основою для розробки ефективних механізмів управління ними [37]. Від ефективного використання запасів на підприємстві залежить величина прибутку підприємства та швидкість обороту вкладеного капіталу.

Запаси є категорією, яка викликає чимало суперечностей стосовно їх змісту, способу відображення, методів обліку тощо. Так, зокрема суперечності існують стосовно: трактування визначення; віднесення окремих елементів до складу запасів; віднесення запасів до конкретної статті активів балансу; обґрунтування методів обліку [26]. Багато вчених приділяли свою увагу вивченню економічної категорії «запаси» та дослідженню різних аспектів обліку запасів, а саме [26]: Бала О.І. [26], Бірченко Н. [47], Бондаренко О.М. [21], Блігадир М. [37], Бутинець Ф.Ф. [24], Войцехова К.К., Гончарук Я.А., Голов С., Жук Н.Л. [32], Завгородній В.Г., Іванченкова Л.В. [47], Колісник М.З. [35], Кузмінський А.М., Леонова Ю.О. [36], Літвінова В. [37], Морозюк Н.С., Орлова В.М., Руденко С. [47], Скляр Л.Б. [47], Сопко В., Федак Л.М. [45], Черв'яков В. [47], Черкашина Т.В. ті інші.

Аналіз наукових джерел показав, що теоретичні положення з важливих питань обліку запасів є дискусійними та потребують удосконалення, а практична

значимість обліку, аналізу та контролю запасів на підприємстві потребують подальших досліджень.

В кваліфікаційній роботі бакалавра приділяється увага саме обліку та аналізу запасів, їх необхідності на підприємстві.

Таким чином, перераховані питання і необхідність їх подальшого дослідження підтверджує актуальність питань обліку та аналізу запасів і спонукало до обрання теми та формулювання основних напрямків дослідження.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є вивчення, детальний розгляд і дослідження процесу обліку запасів, розробки рекомендацій, спрямованих на підвищення ролі бухгалтерського обліку та аналізу в підвищенні ефективності їх використання.

Для досягнення наміченої мети в роботі поставлені і вирішені наступні завдання:

- дослідити теоретико-методологічні основи обліку запасів підприємства;
- вивчити теоретичні аспекти аналізу запасів та економічний аналіз показників та запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК»;
- ознайомитися з особливостями організації обліку запасів на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК»;
- сформулювати пропозиції щодо удосконалення ведення обліку та підвищення ефективності використання запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Об'єкт та предмет дослідження. В даній кваліфікаційній роботі об'єктом дослідження є запаси підприємства, а в якості предмета дослідження розглядаються питання з обліку та аналізу запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Методи дослідження. У процесі дослідження методології обліку та аналізу запасів були застосовані методи теоретичного узагальнення, порівняння, аналізу, в т.ч. документального аналізу, спостереження, тощо. Також були вивчені праці вітчизняних і зарубіжних вчених економістів, вивчені відповідні законодавчі акти, національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародний (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Запаси», інші законодавчі

документи, інструктивні вказівки і рекомендації тощо, облікові дані ТОВ «ДРУЖБА СВК», а також форми фінансової звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення проведених досліджень полягає в розробці пропозицій щодо удосконалення ведення обліку та підвищення ефективності використання запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні результати дослідження, які відображені у кваліфікаційній роботі, були представлені на наукових конференціях:

- наукова конференція здобувачів вищої освіти ОНТУ (секція фінансів, обліку і аудиту) 26 березня 2026 р. м. Одеса;

- VIII всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 16-17 квітня 2026 р. м. Одеса;

- науковий колоквіум «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки» 17.04.2026 р. в рамках дослідження наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри фінансів, обліку та аудиту ОНТУ (витяг з протоколу кафедри фінансів, обліку та аудиту від 23 квітня 2026 року № 12) (Додаток А).

За результатами VIII всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» надруковано тези конференції.

Загальна структура роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

Основний зміст роботи становить 66 стор., містить 17 таблиць, 8 рисунків, 2 додатки на 4 стор., список використаних джерел складається з 47 найменувань.

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність і класифікація запасів підприємства відповідно до чинного законодавства України

Головним аспектом, що гарантує успішне ведення бізнесу, виступає достатня кількість запасів у наявності підприємства. Якщо раціонально їх використовувати, здійснювати контроль за їх рухом, правильно вести бухгалтерський облік, можна досягти позитивного фінансового результату [21].

Запаси підприємства відіграють ключову роль у забезпеченні безперервності виробничих процесів та задоволенні попиту в умовах сучасного економічного середовища. Вони не лише гарантують стабільність виробництва та постачання, але й виступають важливим елементом управлінських процесів, що впливають на ефективність діяльності підприємства. Формування необхідного обсягу запасів у певний момент часу потребує комплексного підходу, який враховує потреби виробництва, вимоги ринку та економічну доцільність [35; 37].

Водночас багатогранність функцій і характеристик запасів, а також їх тісний зв'язок із фінансовими, виробничими та логістичними аспектами діяльності підприємства ускладнюють однозначне визначення цієї економічної категорії. Це вимагає подальшого теоретичного осмислення сутності запасів та вдосконалення методологічних підходів до їх оцінки й управління. Лише інтеграція різних точок зору та системний аналіз дозволять створити більш повну й універсальну концепцію управління запасами, яка сприятиме підвищенню ефективності підприємств у динамічних умовах сучасного ринку [37].

Запаси як економічна категорія мають багатогранну природу, що відображає їх функціональну роль у відтворювальному процесі. У класичній економічній теорії запаси розглядаються не лише як матеріальні ресурси, а й як форма авансованих коштів, які забезпечують безперервність виробничого циклу.

Їх вартість послідовно переноситься на створювану продукцію, відображаючи економічний зв'язок між стадіями виробництва, обігу та реалізації. Завдяки цьому запаси виступають важливим елементом забезпечення оборотності капіталу, що є критично важливим у ринкових умовах [37].

Різні підходи до визначення сутності запасів відображають як їх економічний зміст, так і практичну роль у діяльності суб'єктів господарювання. Зміна умов ринку, технологій і виробничих процесів актуалізує необхідність подальшого дослідження цієї категорії з урахуванням її ролі у забезпеченні ефективності підприємств. Це дозволяє не лише краще зрозуміти процеси кругообігу капіталу, але й створити дієві моделі управління запасами, адаптовані до сучасних викликів економіки [37; 39].

Запаси підприємства - це матеріальні активи, які підприємство зберігає для подальшого використання в процесі своєї діяльності, зокрема у виробництві або для продажу. Вони є важливою складовою оборотних активів та мають велике значення для фінансового планування, контролю витрат і ефективного функціонування бізнесу. Запаси підприємства відображаються в балансі і є важливим елементом управління виробництвом і фінансами підприємства. Іншими словами, під запасами підприємства варто розуміти ресурси, які знаходяться у власності підприємства і призначені для використання в його діяльності [37].

З метою ґрунтовного дослідження поняття «запаси» та визначення їх класифікаційних ознак доцільно звернутися до положень чинних нормативно-правових актів, насамперед положення (стандарти) бухгалтерського обліку (далі - П(С)БО), міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (далі - М(С)БО), а також проаналізувати наукові праці вчених, у яких розкриваються теоретичні та методологічні аспекти обліку запасів підприємства [21].

Теоретичні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси й розкриття її у фінансовій звітності регламентуються НП(С)БО 9 «Запаси» [5] та М(С)БО 2 «Запаси» [4].

Трактування економічної категорії «запаси» відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» та М(С)БО 2 «Запаси» представлено на рис. 1.1 [21; 4-5].

Рис. 1.1 - Трактування економічної категорії «запаси» відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» та М(С)БО 2 «Запаси» [21; 4; 5]

Таким чином, аналізуючи рис. 1.1 можна зробити висновки, що з боку нормативних стандартів, як національних, так і міжнародних, економічне поняття «запаси» є тотожним. Це пояснюється тим, що національні положення мають узгодженість з міжнародними, та відповідно до п. 4 НП(С)БО 9 «Запаси» [5] - «це активи, які утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством».

Для більш поглибленого аналізу економічної категорії «запаси» нами були проаналізовані наукові джерела, що дозволило виділити основні трактування

сутності поняття «запаси» як економічної категорії різними науковцями, а також були вивчені нормативні джерела (табл. Б1 Додатку Б).

Аналіз таблиці Б1 Додатку Б показав, що економічна категорія «запаси» є досить складною категорією, а трактування сутності є досить різноманітними. Аналіз також показав, що в науковому аспекті поняття «запаси» часто замінюється поняттям «ресурси», «матеріали», «предмети праці», «предмети споживання», «товари» тощо.

Ми згодні з Рубан Л.О. та Яковенко Т.І. [41], які вважають, що ототожнювати поняття «матеріальні ресурси» із запасами не можна, оскільки останні включають лише предмети праці. Поняття «матеріальні ресурси» є більш широким, а терміни «запаси», «предмети праці» є лише їх частиною.

Таким чином, на думку Бондаренко О.М. та Тітаренко А.Д. [21], «запаси - узагальнене поняття, яке включає в себе і матеріальні ресурси, і предмети праці, і засоби праці, і предмети споживання, і товари» [21].

Бутинець Ф.Ф. [24] у своєму визначенні акцентує увагу на праві власності, яке охоплює три основні аспекти: володіння, користування та розпорядження. Завдяки цьому праву підприємство має змогу контролювати запаси, використовувати їх у виробничих процесах, а також здійснювати продаж чи інші операції відповідно до своїх господарських потреб [21].

Аналіз літературних джерел показав [4-5; 21; 37; 19-20; 23-25; 27-28; 30; 33; 40-41; 45], що науковцями не виділено чіткої єдності у виділенні відповідних видів запасів, немає системності у розкритті їх сутності та використанні, в деяких випадках відбувається перетинання (змішування) класифікаційних ознак та одиниць, розглядається класифікація певних видів запасів, відсутня охопленість тощо.

Раціональна організація обліку запасів потребує їх економічно обґрунтованої класифікації, яка необхідна для правильної організації складського господарства, ведення аналітичного обліку, а також для нормування, планування, обліку, аналізу й управління запасами на підприємстві [21].

На рис. 1.2 представлена класифікація запасів відповідно до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [5] та міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [4].

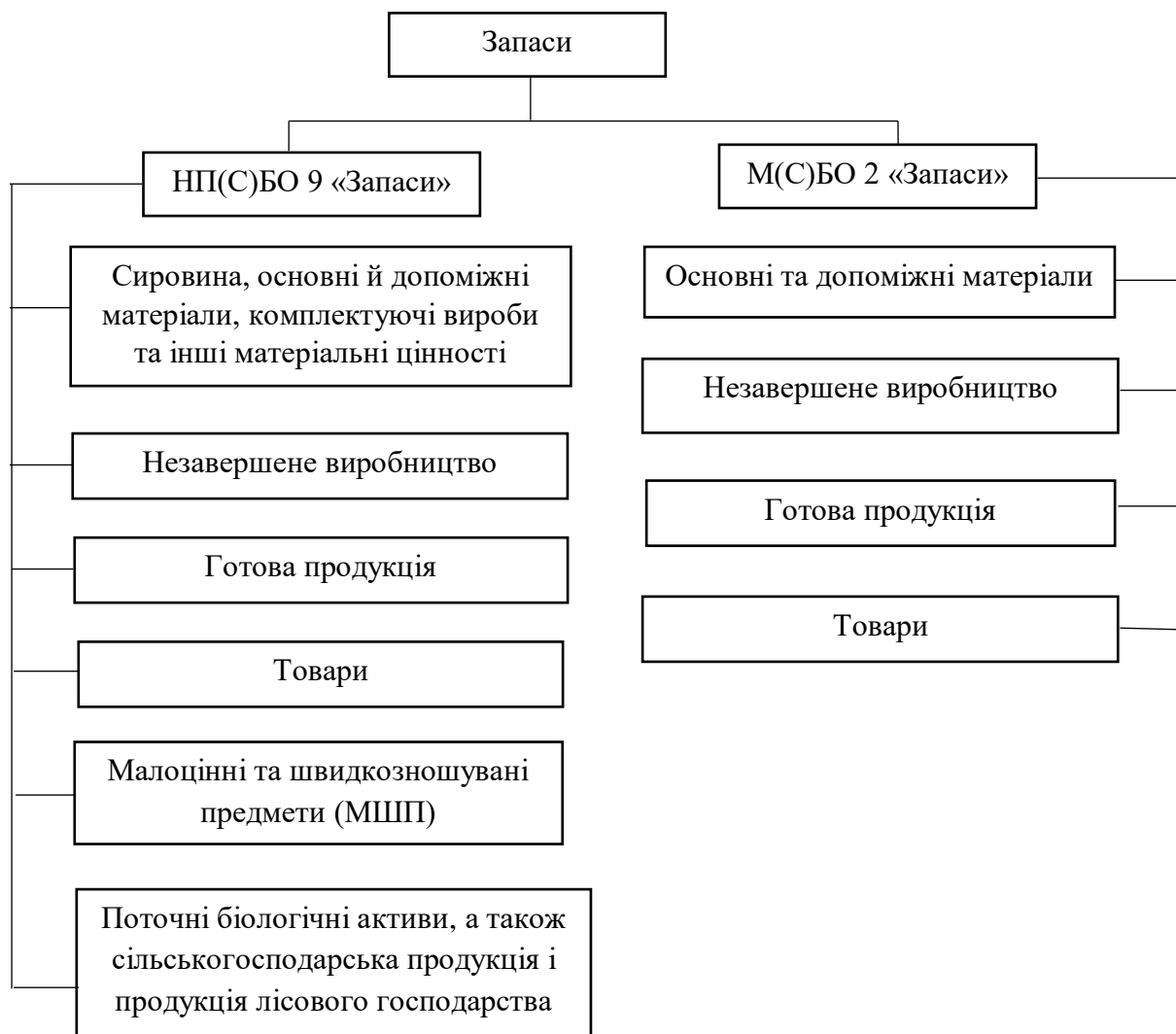

Рис. 1.2 - Класифікація запасів відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» та МС(С)БО 2 «Запаси» [21; 4; 5]

Аналіз рис. 1.2 показує, що в МС(С)БО 2 «Запаси», на відміну від національного положення, наводиться загальна характеристика запасів без деталізації складових. В НП(С)БО 9 «Запаси», враховується специфіка країни і окремо виділяються малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) та поточні біологічні активи, а також сільськогосподарська продукція і продукція лісового господарства [21]. Варто зазначити, що відповідно до п. 6 НП(С)БО 9 «Запаси» [5] поточні біологічні активи можуть належати до запасів у разі їх оцінки за

нормами цього стандарту, в інших випадках вони обліковуються відповідно до НП(С)БО 30 «Біологічні активи» та відображаються у фінансовій звітності окремо від запасів, у зв'язку з чим до аналізу складу та структури запасів не включаються.

Основними класифікаційними ознаками, що можна виділити при поділі запасів є наступні [45] :

- цільове призначення;
- місце перебування (знаходження);
- час зберігання на підприємстві;
- період використання;
- мета формування;
- форма власності;
- структура.

Узагальнена класифікація видів запасів підприємств, представлена на рис. Б1 Додатку Б [45].

Таким чином, вивчення підходів до трактування та класифікації економічної категорії «запаси» є важливим для забезпечення їх правильного обліку, ефективного контролю та достовірного відображення у фінансовій звітності підприємства. Це створює основу для раціонального управління запасами та підвищення ефективності діяльності підприємства.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку запасів підприємства

Ефективна організація бухгалтерського обліку запасів неможлива без належного нормативно-правового забезпечення, яке визначає порядок їх визнання, оцінки, документального оформлення, відображення на рахунках бухгалтерського обліку та розкриття інформації у фінансовій звітності. В умовах трансформації економічних відносин, цифровізації облікових процесів та поступової гармонізації національної системи бухгалтерського обліку з

міжнародними стандартами особливого значення набуває дослідження нормативних документів, що регулюють облік запасів підприємств.

Нормативно-правове регулювання обліку запасів в Україні має багаторівневий характер та охоплює законодавчі, нормативні та методичні акти, які встановлюють єдині вимоги до формування облікової інформації. Кожен рівень регулювання виконує окрему функцію: визначає загальні принципи ведення бухгалтерського обліку, методологічні засади обліку запасів та практичні аспекти їх документального оформлення і відображення в системі рахунків.

З метою систематизації нормативної бази в таблиці 1.1 представлено узагальнення основних документів, що регулюють облік запасів підприємства.

Таблиця 1.1 – Нормативно-правове регулювання обліку запасів в Україні*

Рівень регулювання	Нормативний документ	Характеристика документа
Законодавчий	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Визначає правові засади організації та ведення бухгалтерського обліку, основні принципи формування фінансової звітності та вимоги до облікової інформації.
Законодавчий	Податковий кодекс України	Регламентує податкові аспекти операцій із запасами, порядок формування об'єкта оподаткування та визначення податкових наслідків господарських операцій.
Національний (нормативний)	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси, порядок їх визнання, оцінки, вибуття та відображення у фінансовій звітності.
	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування	Встановлює систему рахунків бухгалтерського обліку та порядок відображення господарських операцій із запасами.

Методичний	Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2	Конкретизують порядок оцінки, документального оформлення та бухгалтерського обліку запасів відповідно до вимог НП(С)БО 9 «Запаси».
	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879	Регламентує порядок проведення інвентаризації запасів, оформлення її результатів та їх відображення в бухгалтерському обліку.
Міжнародний	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» (IAS 2 Inventories)	Визначає міжнародні підходи до визнання, оцінки та розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності.

* Складено автором на підставі джерел [4; 5; 8-10; 12]

Аналіз наведених нормативних документів в табл. 1.1 свідчить, що регулювання обліку запасів в Україні здійснюється на законодавчому, нормативному, методичному та міжнародному рівнях. Основу правового регулювання становить Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає загальні принципи ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності. Податковий кодекс України регламентує податкові наслідки операцій із запасами та забезпечує взаємозв'язок бухгалтерського і податкового обліку.

Ключовим нормативним документом у сфері обліку запасів є НП(С)БО 9 «Запаси» [5], яке визначає порядок їх визнання, оцінки, вибуття та відображення у фінансовій звітності. Практичне застосування положень стандарту забезпечується Планом рахунків бухгалтерського обліку [8], Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів [12] та Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань [10], які деталізують методику документального оформлення, облікового відображення та контролю руху запасів.

Важливе значення для розвитку національної системи бухгалтерського обліку має М(С)БО 2 «Запаси» [4], положення якого використовуються для гармонізації українського законодавства з міжнародними вимогами.

Крім того, під час дії воєнного стану надаються додаткові рекомендації щодо проведення обліку активів, їх визнання та оцінки. Зокрема, роз'яснення та консультації Міністерства фінансів України та Державної податкової служби щодо обліку активів, які перебувають на тимчасово окупованих територіях або були знищені внаслідок бойових дій дозволяють підприємствам коректно відображати втрати запасів та формувати резерви під знецінення [47].

Таким чином, чинна нормативно-правова база забезпечує комплексне регулювання обліку запасів на всіх етапах їх руху та сприяє формуванню достовірної інформації для потреб управління підприємством і складання фінансової звітності.

Так як, облік запасів в Україні ґрунтується на положеннях НП(С)БО 9 «Запаси», доцільно здійснити порівняльний аналіз їх основних положень та особливостей застосування в сучасних умовах господарювання.

Колективом авторів [47] було сформовано порівняння вимог до основних складових порядку відображення в обліку запасів підприємств відповідно до НП(С)БО 9 та МСБО 2 в сучасних реаліях, умовах воєнного стану (таблиця 2).

Таблиця 1.2 - Порівняння підходів до обліку запасів за НП(С)БО 9 та МСБО 2 в умовах воєнного стану*

Критерій порівняння	НП(С)БО 9	М(С)БО 2	Значення в умовах воєнного стану
Оцінка в обліку на дату балансу	Менша з вартостей: первісна вартість або чиста вартість реалізації	Собівартість або чиста вартість реалізації	Заснована на принципі обачності, що дозволяє орієнтуватися на можливі економічні вигоди та відображати втрату таких вигід будь-яким чином
Уцінка та втрата корисності	Перевищення балансової вартості над чистою вартістю реалізації включається до складу витрат	Зниження до чистої вартості реалізації із визнанням витрат за наявності ознак знецінення	Підвищує достовірність фінансової звітності та відображення об'єктивного стану запасів відносно тих складових, що зазнали втрат

Втрата доступу до запасів	Не врегульовано, запаси відображаються в системі обліку	Не врегульовано, запаси відображаються в системі обліку	Втрата доступу до запасів (через окупацію, бойові дії тощо) обмежує можливість отримання економічних вигід та потребує професійного судження щодо їх оцінки
Знищення запасів	Списання до складу витрат після документального підтвердження	Списання до складу витрат із зазначенням обставин та подій, що передували цьому	Важливим є врахування втрат запасів через воєнні ризики, однак дискусійним залишається питання моменту визнання таких витрат
Відновлення корисності	Визнання доходу із збільшенням вартості запасів	Сторнування попередніх уцінок при зростанні чистої вартості реалізації	Важливо при відновленні діяльності після деокупації територій та повернення доступу до активів

* Складено автором на підставі джерел [4; 5; 47]

Таким чином, діюча нормативно-правова база України з обліку запасів створює необхідні умови для достовірного обліку, контролю та відображення запасів у фінансовій звітності, а її подальше вдосконалення має бути спрямоване на гармонізацію з міжнародними стандартами та врахування сучасних умов господарювання, в т.ч. адаптацію облікових процедур до викликів воєнного часу, забезпечення достовірного відображення наслідків воєнних ризиків та підвищення якості інформаційного забезпечення управлінських рішень.

1.3. Організація документального оформлення операцій та фінансового обліку руху запасів підприємства

1.3.1. Облік надходження та оцінка запасів

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [11] бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, на основі якого формується фінансова, податкова, статистична та інша звітність підприємства [11]. Тому всі операції із запасами мають бути підтверджені

первинними документами, систематизовані у регістрах обліку та відображені на відповідних рахунках бухгалтерського обліку.

Методологічною основою обліку запасів виступає НП(С)БО 9 «Запаси», яке визначає порядок визнання, первісної оцінки, оцінки вибуття та відображення запасів у фінансовій звітності [5]. Практичне застосування його положень деталізується Планом рахунків бухгалтерського обліку [8] та Інструкцією про його застосування [15], Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів [12], а також Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань [10]. У наукових публікаціях українських дослідників підкреслюється, що якість обліку запасів значною мірою залежить не лише від нормативного регулювання, а й від організації документообігу, складського обліку, аналітичного обліку та внутрішнього контролю [46].

Типова загальна послідовність організації обліку руху запасів представлена на рис. 1.3.

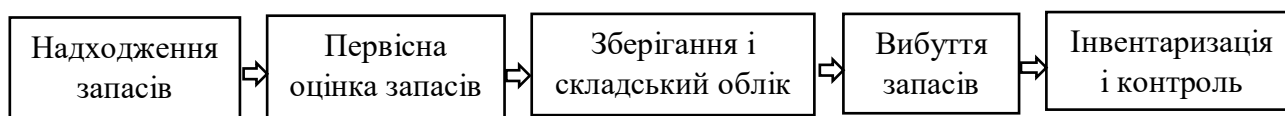

Рис. 1.3 - Типова загальна послідовність обліку руху запасів [46]

Організація обліку запасів передбачає взаємодію декількох ділянок облікової роботи: постачання, оцінки запасів, складського обліку, виробництва, обліку в бухгалтерії та системи забезпечення внутрішнього контролю. Основні завдання обліку запасів представлено в таблиці 1.3

Таблиця 1.3 - Основні завдання обліку запасів [2; 24; 46]

Завдання обліку запасів	Зміст завдання	Практичне значення для підприємства
Документальне підтвердження операцій	Оформлення надходження, переміщення, використання та вибуття запасів первинними документами	Забезпечує юридичну доказовість і достовірність облікових даних
Контроль збереження запасів	Закріплення матеріальної відповідальності, ведення складського обліку, проведення інвентаризації	Запобігає нестачам, псуванню, нераціональному використанню ресурсів

Формування первісної вартості	Включення до собівартості запасів витрат, передбачених НП(С)БО 9 «Запаси».	Забезпечує правильну оцінку активів і витрат підприємства
Аналітичний облік	Групування запасів за найменуваннями, місцями зберігання, матеріально відповідальними особами.	Дозволяє оперативно контролювати залишки та потребу в ресурсах
Відображення у фінансовій звітності	Узагальнення інформації про запаси у складі оборотних активів.	Підвищує якість фінансової звітності та управлінських рішень.

Документальне підтвердження надходження, переміщення, вибуття, передачі тощо запасів потребує документального підтвердження.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [11] підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які мають бути складені під час здійснення операції або разом після її завершення. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [11], первинні документи повинні містити відомості про господарську операцію (дію або подію, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства), а також обов'язкові реквізити, визначені ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [11; 29].

Типові форми первинного обліку МШП, сировини та матеріалів [6] були скасовані у 2021 році. Таким чином, для документування господарських операцій із обліку запасів доцільно використовувати самостійно виготовлені бланки. Але такі бланки повинні містити обов'язкові реквізити. Щоб використовувати в обліку самостійно розроблені форми, їх використання потрібно затвердити наказом керівника або іншим розпорядчим документом. Окрім форми документа, потрібно затвердити також порядок його застосування та інструкцію із заповнення. Якщо підприємству буде зручно, то, як приклад можна використовувати форму скасованого типового документа. При цьому можна виключити ті реквізити, які підприємство вважає зайвими або

застарілими, і доповнити потрібними, головне щоб у цьому документі були збереженні обов'язкові реквізити [29].

Облік запасів супроводжується не тільки типовими формами документів, а й іншими супровідними документами, такими як: рахунок-фактура, платіжна вимога-доручення, видаткова накладна, товарно-транспортна накладна, податкова накладна тощо.

З працівником, відповідальним за отримання, зберігання, видачу запасів укладається договір про матеріальну відповідальність.

Після надходження запасів здійснюється їх оцінка. Основним видом оцінки при надходженні є первісна вартість. Згідно з НП(С)БО 9 «Запаси» [5] первісна вартість запасів, придбаних за плату, включає суми, що сплачуються постачальнику, ввізне мито, непрямі податки, які не відшкодовуються підприємству, транспортно-заготівельні витрати та інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням запасів до стану, придатного для використання [5]. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів деталізують порядок формування такої вартості та можуть використовуватися підприємствами для практичного відображення відповідних операцій [12].

Особливу увагу слід приділити транспортно-заготівельним витратам. Вони можуть обліковуватися безпосередньо у складі первісної вартості конкретних запасів або накопичуватися на окремому субрахунку з подальшим розподілом між запасами, що вибули, та залишком запасів на кінець місяця. Обраний порядок повинен бути закріплений в обліковій політиці підприємства, оскільки він впливає на собівартість використаних запасів та фінансовий результат.

Формування первісної вартості запасів залежно від джерела їх надходження представлено в табл. 1.4.

Запаси підприємства в Балансі (Звіт про фінансовий стан) відображаються у другому розділі «Оборотні активи» в однойменному рядку «Запаси» [36].

Таблиця 1.4 - Формування первісної вартості запасів залежно від джерела їх надходження [2; 24; 46]

Джерело надходження	Склад первісної вартості	Основні документи
Придбання	Договірна вартість, ввізне мито, невідшкодовувані податки, транспортно-заготівельні та інші безпосередні витрати.	Договір, рахунок, видаткова накладна, товарно-транспортна накладна (ТТН), акт приймання
Виготовлення власними силами	Виробнича собівартість, сформована відповідно до вимог обліку витрат.	Виробничий звіт, акт випуску, накладна на передачу на склад
Внесок до статутного капіталу	Погоджена засновниками справедлива вартість запасів.	Установчі документи, акт приймання-передачі, рішення засновників
Безоплатне отримання	Справедлива вартість з урахуванням витрат на доведення до стану використання.	Акт приймання-передачі, первинні документи на супутні витрати
Виявлення надлишків під час інвентаризації	Справедлива вартість виявлених запасів.	Інвентаризаційний опис, звіряльна відомість, протокол комісії

У Плані рахунків бухгалтерського обліку для відображення запасів передбачено рахунки класу 2 «Запаси»: 20 «Виробничі запаси», 21 «Поточні біологічні активи», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 23 «Виробництво», 24 «Брак у виробництві», 25 «Напівфабрикати», 26 «Готова продукція», 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва», 28 «Товари» [15].

Рахунки класу 2 «Запаси» призначені для узагальнення інформації про наявність і рух готової продукції, товарів, предметів праці, що призначені для обробки, переробки, використання у виробництві і для господарських потреб, а також засобів праці, які підприємство включає до складу малоцінних швидкозношуваних предметів (МШП) [36].

Рахунки класу 2 «Запаси» є переважно активними. Збільшення запасів та витрат виробництва відображається за дебетом відповідних рахунків, а їх зменшення або списання - за кредитом. Дебетове сальдо показує вартість запасів,

незавершеного виробництва чи готової продукції, що залишилися на підприємстві на звітну дату.

Типові бухгалтерські проведення, що відображають надходження запасів на підприємство, наведено в таблиці 1.5 [10; 12; 15].

Таблиця 1.5 - Типові бухгалтерські проведення, що відображають надходження запасів на підприємство*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Економічний зміст операції
Оприбутковано виробничі запаси від постачальника	20	63	Відображається первісна вартість запасів без ПДВ.
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	63	За наявності зареєстрованої податкової накладної.
Віднесено транспортно-заготівельні витрати на вартість запасів	20	63, 685	Витрати включаються до первісної вартості запасів.
Оприбутковано безоплатно отримані запаси	20, 22, 28	718	Відображається дохід від безоплатно отриманих активів.
Виявлено надлишки запасів за результатами інвентаризації	20, 22, 28	719	Запаси оприбутковуються за справедливою вартістю.

* Складено автором на підставі джерел [10; 12; 15]

1.3.2. Облік використання і вибуття запасів

Наступним етапом руху запасів після надходження та зберігання є їх використання і вибуття. Запаси можуть вибувати внаслідок передачі у виробництво, використання для адміністративних або збутових потреб, реалізації покупцям, безоплатної передачі, ліквідації, псування, нестачі або втрати внаслідок надзвичайних подій тощо. Кожен напрям вибуття має бути документально оформлений і відображений на відповідних рахунках бухгалтерського обліку.

Основною особливістю обліку вибуття запасів є необхідність визначення їх вартості. НП(С)БО 9 «Запаси» [5] передбачає декілька методів оцінки вибуття запасів, які представлені в таблиці 1.6. Для більшості підприємств найпоширенішими є метод ФІФО та метод середньозваженої собівартості.

Таблиця 1.6 - Характеристика методів вибуття запасів*

Методи оцінки	Сутність методу	Доцільність застосування	Коротка характеристика
Ідентифікована собівартість	Вартість визначається щодо конкретної одиниці запасів.	Доцільна для унікальних, дорогих або спеціально ідентифікованих запасів.	Забезпечує найточніше співвіднесення конкретного запасу з його вартістю.
Середньозважена собівартість	Вартість одиниці визначається як середня вартість запасів певного виду.	Доцільна за значної кількості однорідних запасів.	Згладжує вплив коливань цін на собівартість.
ФІФО	Першими списуються запаси, що надійшли раніше.	Доцільна за швидкого обігу запасів і потреби наближення залишків до поточних цін.	У період зростання цін може зменшувати собівартість вибуття та збільшувати прибуток.
Нормативні затрати	Оцінка здійснюється за встановленими нормами витрат.	Може застосовуватися у виробництві за наявності обґрунтованих норм.	Потребує регулярного перегляду норм і контролю відхилень.
Ціна продажу	Оцінка базується на продажній вартості з урахуванням торговельної націнки.	Переважно використовується у роздрібній торгівлі.	Спрощує облік товарів, але потребує контролю націнок.

* Складено автором на підставі джерел [5; 31]

Вибір методу оцінки вибуття запасів має не лише технічне, а й економічне значення. У періоди зміни цін різні методи можуть по-різному впливати на собівартість реалізованої продукції, фінансовий результат та показники балансу. Наприклад, метод ФІФО передбачає, що першими вибувають запаси, які першими надійшли на підприємство. Метод середньозваженої собівартості згладжує вплив коливань цін, оскільки вартість одиниці запасів визначається шляхом усереднення. Обраний метод має застосовуватися послідовно і бути відображений в обліковій політиці підприємства.

Документальне оформлення використання запасів залежить від напрямку їх вибуття. Передача запасів у виробництво оформлюється лімітно-забірними картками, накладними-вимогами або актами списання. Реалізація товарів і

готової продукції оформлюється видатковими накладними, товарно-транспортними накладними та іншими розрахунковими документами. Списання зіпсованих або непридатних запасів потребує складання акта списання із зазначенням причин, відповідальних осіб і висновків комісії.

У бухгалтерському обліку вибуття запасів відображається за кредитом відповідних рахунків класу 2 «Запаси». Якщо запаси передаються у виробництво, їх вартість списується на рахунок 23 «Виробництво». Якщо запаси використовуються для загальновиробничих, адміністративних або збутових потреб, застосовуються рахунки 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут». У разі нестач і втрат від псування цінностей використовують рахунок 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» [15].

Особливої актуальності питання вибуття та списання запасів набуває в умовах воєнного стану. Українські дослідники зазначають, що воєнні ризики можуть спричинити втрату доступу до запасів, руйнування складів, пошкодження майна, порушення логістичних ланцюгів і знецінення запасів [47]. В таких умовах підприємства повинні посилювати документальне підтвердження втрат, використовувати акти комісійного обстеження, фотофіксацію, довідки компетентних органів, інвентаризаційні документи та інші докази, які підтверджують факт і причини втрати активів [47].

Типові бухгалтерські проведення, що відображають використання і вибуття запасів, наведено в таблиці 1.7

Таблиця 1.7 - Типові бухгалтерські проведення, що відображають використання і вибуття запасів *

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Економічний зміст операції
Відпущено виробничі запаси у виробництво	23	20	Вартість запасів включається до виробничої собівартості.
Списано запаси на загальновиробничі потреби	91	20, 22	Відображаються витрати на обслуговування виробництва.
Списано запаси на адміністративні потреби	92	20, 22	Запаси використані для управлінських потреб підприємства.

Списано запаси на витрати зі збуту	93	20, 22	Запаси використані для пакування, транспортування або збуту.
Списано собівартість реалізованих товарів	902	28	Відображається собівартість реалізованих товарів.
Відображено нестачі або втрати від псування запасів	947	20, 22, 28	Списання втрат до з'ясування причин і винних осіб.

* Складено автором на підставі джерел [12; 15]

Таким чином, облік використання і вибуття запасів має забезпечувати не лише правильне списання їх вартості, а й контроль за напрямками використання ресурсів. Вибір методу оцінки вибуття, своєчасне документальне оформлення та правильна кореспонденція рахунків впливають на достовірність собівартості, фінансового результату та звітності підприємства.

1.3.3. Інвентаризація запасів та відображення її результатів в обліку

Інвентаризація запасів є важливою складовою внутрішнього контролю та обов'язковою процедурою підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку. Її призначення полягає у перевірці фактичної наявності запасів, зіставленні фактичних залишків з даними обліку, виявленні нестач, надлишків, псування, застарілих або непридатних запасів, а також у забезпеченні достовірності фінансової звітності.

Порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань регламентується Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 [10]. Відповідно до цього документа підприємства проводять інвентаризацію перед складанням річної фінансової звітності, у разі зміни матеріально відповідальних осіб, встановлення фактів крадіжок або зловживань, пожежі, стихійного лиха, реорганізації чи ліквідації підприємства та в інших випадках, передбачених законодавством.

Інвентаризація запасів проводиться інвентаризаційною комісією, склад якої затверджується наказом керівника підприємства. До початку перевірки

матеріально відповідальні особи надають розписку про те, що всі прибуткові та видаткові документи передані до бухгалтерії, а всі запаси оприбутковані або списані. Фактична наявність запасів встановлюється шляхом підрахунку, зважування, обміру або іншого способу фізичної перевірки.

Результати інвентаризації оформлюються інвентаризаційними описами, звіряльними відомостями та протоколом інвентаризаційної комісії. У випадку виявлення розбіжностей між фактичними даними та даними бухгалтерського обліку комісія повинна встановити причини таких розбіжностей і надати пропозиції щодо їх врегулювання. Надлишки запасів підлягають оприбуткуванню, а нестачі та втрати від псування - списанню в установленому порядку з подальшим визначенням винних осіб або віднесенням втрат на витрати підприємства.

У бухгалтерському обліку надлишки запасів відображаються як інші доходи операційної діяльності. Нестачі і втрати від псування запасів спочатку списуються на витрати, а у разі встановлення винних осіб сума відшкодування відображається як дебіторська заборгованість. Такий порядок забезпечує об'єктивне відображення результатів інвентаризації та посилює матеріальну відповідальність за збереження активів.

В умовах воєнного стану інвентаризація запасів набуває додаткового значення. Через бойові дії, тимчасову окупацію територій, руйнування складських приміщень або втрату доступу до майна підприємства, фактична перевірка запасів може бути обмеженою або неможливою [47].

Інвентаризація також має аналітичне значення. Її результати дозволяють оцінити якість складського обліку, дисципліну матеріально відповідальних осіб, рівень втрат і псування, ефективність внутрішнього контролю та потребу у вдосконаленні документообігу. Саме тому інвентаризацію не слід розглядати лише як формальну процедуру перед складанням звітності. Вона є важливим елементом управління запасами та контролю оборотних активів.

Відображення результатів інвентаризації запасів в обліку, разом із переліком документального супроводження отриманого результату інвентаризації представлено в таблиці 1.8.

Таблиця 1.8 - Відображення результатів інвентаризації запасів в обліку, разом із переліком документального супроводження отриманого результату інвентаризації*

Результат інвентаризації	Дебет	Кредит	Документальне оформлення	Економічний зміст операції
Надлишок запасів	20, 22, 28	719	Інвентаризаційний опис, звіряльна відомість, протокол комісії	Оприбуткування раніше не відображених активів.
Нестачі в межах норм природного убутку	23, 91, 92, 93	20, 22, 28	Звіряльна відомість, розрахунок норм природного убутку	Віднесення втрат на витрати залежно від напряму використання.
Нестачі понад норми природного убутку або псування	947	20, 22, 28	Акт інвентаризації, пояснення відповідальних осіб, протокол комісії	Списання втрат від псування або нестач.
Винну особу встановлено	375	716	Наказ керівника, розрахунок суми відшкодування	Визнання заборгованості винної особи та доходу від відшкодування.
Запаси втрачено через надзвичайні або воєнні обставини	947	20, 22, 28	Акт комісії, документи компетентних органів, фотофіксація, інші докази	Визнання втрат за наявності належного документального підтвердження.

* Складено автором на підставі джерел [10; 15; 46]

Отже, інвентаризація запасів завершує логічний цикл їх обліку, оскільки дозволяє перевірити фактичну наявність активів і підтвердити достовірність даних бухгалтерського обліку. Її результати мають бути своєчасно документально оформлені та відображені на рахунках обліку, що забезпечує реальність показників фінансової звітності та підвищує ефективність внутрішнього контролю.

2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ТА ЗАПАСІВ ТОВ «ДРУЖБА СВК»

2.1. Теоретичні основи економічного аналізу запасів підприємства

У сучасних умовах господарювання ефективність діяльності підприємства значною мірою визначається рівнем забезпеченості виробничого процесу матеріальними ресурсами та раціональністю їх використання. Одним із найважливіших елементів оборотних активів підприємства є запаси, які забезпечують безперервність виробництва, виконання робіт, надання послуг і реалізацію готової продукції. Від ефективності управління запасами залежить не лише стабільність операційної діяльності суб'єкта господарювання, а й його фінансовий стан, ліквідність, платоспроможність та конкурентоспроможність на ринку.

Запаси є матеріальною основою виробничого процесу на підприємстві та виступають одним із ключових факторів забезпечення безперервності господарської діяльності. Саме тому управління запасами потребує не лише належної організації бухгалтерського обліку, а й систематичного економічного аналізу, результати якого використовуються для прийняття управлінських рішень щодо закупівлі, зберігання та використання запасів підприємства.

У наукових працях сучасних українських вчених запаси розглядаються як складова оборотного капіталу підприємства, що забезпечує взаємозв'язок між постачанням, виробництвом і реалізацією продукції. Водночас економічний аналіз запасів трактується як система методів дослідження процесів формування, руху та використання матеріальних ресурсів з метою підвищення ефективності діяльності підприємства. Економічний аналіз запасів може здійснюватися за різними підходами, деякі з яких представлено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Підходи до економічного аналізу запасів підприємства*

Науковий підхід	Коротка характеристика
Ресурсний	Аналіз запасів здійснюється для оцінки забезпеченості підприємства ресурсами.
Управлінський	Аналіз запасів здійснюється з метою забезпечення вчасного інформаційного забезпечення і прийняття управлінських рішень.
Логістичний	Аналіз запасів здійснюється з метою забезпечення раціонального управління логістичними потоками підприємства.
Системний	Розгляд запасів як елемента системи управління підприємством та дослідження їх взаємозв'язку з іншими складовими господарської діяльності.
Комплексний	Поєднання різних підходів до аналізу запасів з метою їх всебічного та об'єктивного дослідження.

* Складено автором на підставі джерел [22; 34; 38; 42-43]

Представлені в табл. 2.1 підходи не суперечать, а характеризують різні аспекти дослідження запасів підприємства і доповнюють один одного. В сучасних умовах господарювання доцільним буде застосування саме комплексного підходу, який поєднує ресурсний, управлінський, логістичний і системний підходи до проведення економічного аналізу запасів підприємства, що забезпечує всебічну оцінку процесів формування, руху, використання та управління запасами.

Важливість економічного аналізу запасів зумовлена тим, що надлишок запасів призводить до уповільнення оборотності оборотних коштів, збільшення витрат на зберігання та ризику морального старіння запасів підприємства. Водночас недостатній обсяг запасів може спричинити перебої у виробництві, невиконання договірних зобов'язань і втрати частини прибутку. Тому основним завданням управління запасами є забезпечення оптимального рівня матеріальних ресурсів, який гарантує безперервність виробництва за мінімальних витрат.

Економічний аналіз запасів є складовою загальної системи економічного аналізу діяльності підприємства. Головною метою такого аналізу є оцінка ефективності формування та використання запасів на підприємстві, виявлення резервів підвищення ефективності його діяльності й надання необхідної інформації керівництву підприємства для прийняття ефективних управлінських

рішень щодо оптимізації бізнес-процесів, підвищення ефективності діяльності підприємства та забезпечення його конкурентоспроможності.

Основними завданнями економічного аналізу запасів є:

- 1) Аналіз забезпеченості - оцінка відповідності наявних запасів виробничим потребам;
- 2) Аналіз структури - дослідження складу та питомої ваги окремих видів запасів;
- 3) Аналіз динаміки - дослідження змін обсягу запасів у часі;
- 4) Аналіз руху - оцінка надходження та вибуття запасів;
- 5) Аналіз оборотності - оцінка швидкості обігу запасів;
- 6) Аналіз ефективності - оцінка результативності використання запасів;
- 7) Пошук резервів - виявлення напрямів для можливої оптимізації запасів.

Виконання поставлених завдань економічного аналізу можливо за умови наявності якісного інформаційного забезпечення. Інформаційна база підприємства формується завдяки використанню даних бухгалтерського обліку, фінансової та статистичної звітності, первинних документів. Особливу роль відіграють нормативно-правові документи: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [3], НП(С)БО 9 «Запаси» [5], План рахунків бухгалтерського обліку [8] та Інструкцію про його застосування [15] та Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів [12]. Крім того, джерелами інформації є внутрішні регламентні документи підприємства, такі як: наказ про облікову політику, робочий план рахунків бухгалтерського обліку, графік документообігу та інші документи, які регулюють організацію обліку та контролю запасів.

Таким чином, економічний аналіз запасів виконує наступні функції:

- інформаційну;
- контрольну;
- управлінську.

Місце економічного аналізу запасів в системі управління підприємством представлено на рис. 2.1

Рис. 2.1 - Місце економічного аналізу запасів в системі управління підприємством*

* Складено автором на підставі джерела [2]

З рис. 2.1 видно, що економічний аналіз виступає сполучною ланкою між обліковою інформацією та процесом прийняття управлінських рішень щодо формування та використання запасів і є не лише інструментом оцінювання минулих результатів, а і потужним засобом прогнозування та управління майбутнім. Його системне застосування сприяє підвищенню ефективності функціонування підприємства та досягненню його стратегічних цілей [2].

Проведення економічного аналізу запасів передбачає використання комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. До основних методичних прийомів належать: горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний, факторний, порівняльний та графічний аналіз.

Горизонтальний аналіз дозволяє оцінити зміну обсягів запасів у динаміці. Вертикальний аналіз використовується для дослідження структури запасів та визначення питомої ваги їх окремих видів. Факторний аналіз дає можливість встановити причини змін показників ефективності використання матеріальних

ресурсів. Порівняльний аналіз забезпечує зіставлення фактичних показників із плановими, нормативними або середньогалузевими значеннями.

Проведення економічного аналізу запасів підприємства здійснюється поетапно (рис. 2.2).

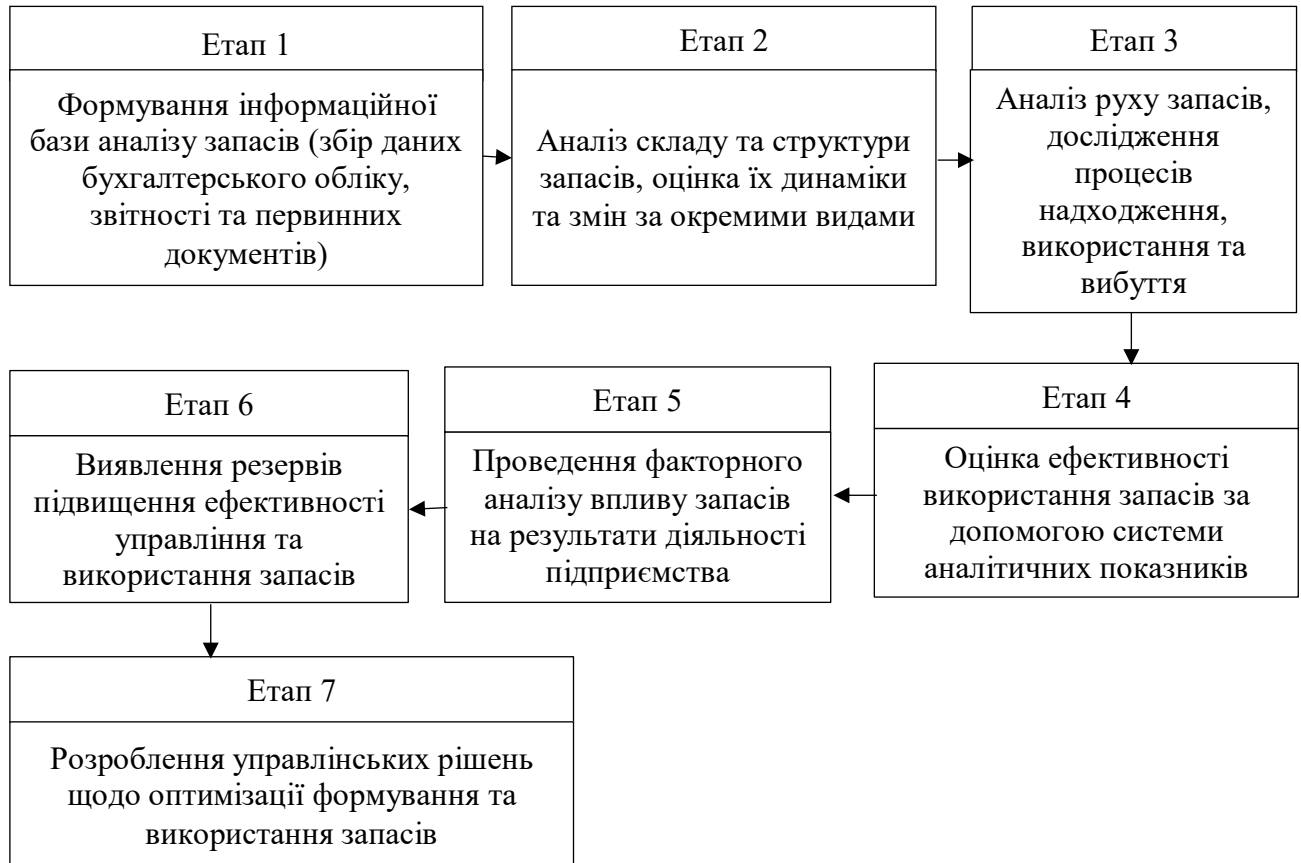

Рис. 2.2 – Етапи проведення економічного аналізу запасів підприємства*

*Складено автором на підставі джерела [37]

На першому етапі здійснюється збір та перевірка інформації. Другий етап передбачає оцінку складу та структури запасів. На третьому етапі досліджується їх рух, а саме надходження та вибуття запасів. Наступним етапом є оцінка ефективності використання запасів за допомогою системи аналітичних показників. Завершальним етапом виступає формування висновків і розроблення рекомендацій щодо вдосконалення управління запасами на підприємстві.

Оцінка ефективності використання запасів здійснюється за допомогою системи абсолютних і відносних показників. Найважливішими серед них є показники оборотності запасів, матеріаломісткості та матеріаловіддачі.

Коефіцієнт оборотності характеризує швидкість перетворення запасів у готову продукцію та грошові кошти. Чим вищим є цей показник, тим ефективніше використовуються ресурси підприємства. Зменшення тривалості одного обороту також свідчить про підвищення ефективності управління запасами.

Важливе значення мають показники матеріаломісткості та матеріаловіддачі. Матеріаломісткість характеризує обсяг матеріальних витрат, необхідних для виробництва одиниці продукції, а матеріаловіддача показує обсяг продукції, отриманої з кожної гривні витрачених матеріальних ресурсів.

2.2. Техніко-економічна характеристика підприємства

Об'єктом дослідження запасів та діяльності підприємства в даній кваліфікаційній роботі є ТОВ «ДРУЖБА СВК» (код ЄДРПОУ - 03766139), що знаходиться за адресою: с. Камчик, Білгород-Дністровський район Одеської області, вулиця Троїцька, будинок 159 [16-17].

З 2020 року змінилася адреса підприємства. До 2020 року підприємство було територіально розташовано на території Саратського району Одеської області, що за результатами адміністративно-територіальної реформи було підпорядковано до Білгород-Дністровського району. У 2024 році село Зоря було перейменовано на село Камчик.

У 1947 році на території села Зоря, розташованого у Саратському (зараз Білгород-Дністровському) районі Одеської області, було створено три колективних господарства: колгосп ім. Ф. Енгельса, колгосп ім. К. Маркса, колгосп «Іскра». Основними видами діяльності колгоспів були рослинництво та тваринництво. Розводили, головним чином, велику рогату худобу, вівці, свиней та птицю. Ведуче місце у рослинництві займало вирощування зернових культур. Таким чином на території села Зоря було сформовано колективне господарство «Дружба».

У розпорядженні господарства були обширі та просторі земельні угіддя. В той час у господарстві склався зерно-тваринницький напрям діяльності. Рослинництво приносило врожай зернових культур, кормів, а також овочів та картоплі. Ще поширились садівництво та виноградарство. Основною метою тваринництва було виробництво молока та м'яса.

У 2000 році згідно Закону України «Про колективну власність в Україні» підприємство було знов реорганізовано у сільськогосподарський виробничий кооператив - СВК «ДРУЖБА». Ця форма дозволила зберегти цілісність матеріально-технічної бази, уникнути подрібнення великих земельних масивів і забезпечити спільну обробку землі власниками земельних часток (паїв).

У 2012 році загальними зборами членів кооперативу було прийнято рішення про реорганізацію СВК «ДРУЖБА» у Товариство з обмеженою відповідальністю із збереженням історичної назви - ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Вищим органом управління ТОВ «ДРУЖБА СВК» є Загальні збори учасників. Операційне та виконавче керівництво здійснює Директор (Г. Г. Чиклікчи). Організаційна структура є лінійно-функціональною та включає спеціалізовані цехи переробки, агрономічну та інженерну служби, а також централізовану бухгалтерію [16-17].

Основним видом економічної діяльності компанії за КВЕД є 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. На полях підприємства вирощуються озима пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшник та озимий ріпак [16-17].

Головною відмінною рисою та конкурентною перевагою ТОВ «ДРУЖБА СВК» на ринку є реалізація замкненого (вертикального) виробничого циклу. Стратегія підприємства спрямована на мінімізацію ризиків шляхом відмови від продажу виключно сирової продукції з поля та переходу до виробництва товарів із високою доданою вартістю. Глибока диверсифікація захищає ТОВ «ДРУЖБА СВК» від ринкових коливань цін на зерно. Якщо світові ціни на пшеницю падають, підприємство компенсує втрати за рахунок внутрішньої реалізації

готових продуктів харчування (хліба, м'яса, сиру). Це дозволяє компанії утримувати високі показники рентабельності та нарощувати чистий прибуток.

Крім того, що вироблена продукція використовується самим товариством, з усіх ділянок частина продукції реалізується. Покупцями, а точніше - споживачами цієї продукції є населення села Камчик та навколо розташованих населених пунктів. Продукція реалізується напряму, тобто безпосередньо з самих бригад, а також через мережу магазинів. На балансі Товариства знаходяться чотири продовольчих магазини, кафе «Камчія», бар «Камчія». Більша частина продукції - це зернові та масляні культури, м'ясо та м'ясні вироби - реалізуються приватним підприємцям, які приїжджають з усієї України.

Для аналізу основних показників діяльності підприємства складемо аналітичну табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Основні фінансово-економічних показників діяльності підприємства за 2023-2024 роки

Показники	2023	2024	Відхилення 2023/2024 рр.	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі, т	816,3	996,4	180,1	22,07
2. Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис. грн.	17855,3	21851,5	3996,2	22,38
- у діючих оптових цінах				
- у порівнянних оптових цінах				
3. Середня оптова ціна за 1 тонну продукції, грн.	21874,09	21930,35	56,3	0,26
4. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	189207	251006	61799,0	32,66
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	150458	148 078	-2380,0	-1,58
6. Адміністративні витрати, тис. грн.	6715	8397	1682,0	25,05
7. Витрати на збут, тис. грн.	7168	9059	1891,0	26,38
8. Валовий прибуток, тис. грн.	38749	102928	64179,0	більше ніж в 1,65р.
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	164341	165534	1193,0	0,73
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	87	66	-20,9	-24,07
11. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн. в т.числі:	25130	96 914	71784,0	більше ніж в 2,85 р.
- від операційної діяльності	27443	99 528	72085,0	більше ніж в 2,62 р.
- від фінансової діяльності	-2091	-2603	-512,0	24,49

- від іншої діяльності	-222	-11	211,0	-95,05
12. Податок на прибуток, тис. грн.	-	-	x	x
13. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	25130	96914	71784,0	більше ніж в 2,85 р.
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	111851	130693	18842,0	16,85
15. Матеріаловіддача, грн./грн.	0,16	0,17	0,01	4,74
16. Матеріаломісткість продукції, грн./грн	6,26	5,98	-0,3	-4,52
17. Середня облікова кількість працівників підприємства, осіб.	127	124	-3,0	-2,36
18. Продуктивність праці одного працівника підприємства, грн.	140954,76	176221,72	35267,0	25,02
19. Фонд оплати праці працівників підприємства, тис. грн.	19183	24457	5274,0	27,49
20. Середня річна заробітна плата одного працівника підприємства, грн.	151047,24	197233,87	46186,6	30,58
21. Середня річна вартість основних засобів підприємства, тис.грн.	135716,5	152315,5	16599,0	12,23
22. Фондовіддача, грн.	0,13	0,14	0,01	8,76
23. Фондорентабельність, %	18,52	63,63	45,1	x
24. Середня річна вартість оборотних активів, тис. грн.	232202	285609,5	53407,5	23,00
25. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,81	0,88	0,1	7,85
26. Рентабельність реалізованої продукції, %	16,7	41,01	24,3	x
27. Рентабельність виробництва, %	6,83	22,13	15,3	x
28. Середня річна сума дебіторської заборгованості	7624,5	13298	5673,5	74,41
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	6205	5825,5	-379,5	-6,12
30. Коефіцієнти ліквідності балансу	18,29	62,59	44,3	x
- коефіцієнт поточної ліквідності				
- коефіцієнт швидкої ліквідності				
- коефіцієнт абсолютної ліквідності				
	7,92	28,56	20,64	x
	7,17	25,39	18,22	x

За результатами дослідження основних техніко-економічних показників діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 рр. встановлено позитивну динаміку більшості показників, що свідчить про підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

Обсяг виробництва продукції у натуральному виразі зріс на 180,1 т або на 22,07%, а обсяг продукції в оптових цінах, у діючих цінах збільшився на 3996,2 тис. грн або на 22,38%, у порівняних цінах на 3950,2 тис. грн або на 22,07%. При

цьому середня оптова ціна за 1 тону продукції зросла на 56,3 грн або на 0,26%, що свідчить про відносну стабільність цінової політики підприємства.

Збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 61799 тис. грн або на 32,66%, свідчить про позитивну тенденцію збутової діяльності підприємства, розширення обсягів реалізації продукції і зміцнення ринкових позицій підприємства та створює передумови для покращення його фінансових результатів. Водночас, собівартість реалізованої продукції зменшилася на 2380 тис. грн або на 1,58%, що є позитивним фактором та свідчить про підвищення ефективності виробничої діяльності. Незважаючи на зростання адміністративних витрат на 1682,0 тис. грн або на 25,05% та витрат на збут на 1891,0 тис. грн або на 26,38%, витрати на 1 гривню реалізованої продукції впали з 87 до 66 копійок (на 24,07 %), а валовий прибуток підприємства збільшився на 64179 тис. грн або (більше ніж в 1,65 р.).

Фінансовий результат до оподаткування зріс на 71784 тис. грн або майже в 2,9 рази, а чистий прибуток підприємства збільшився на аналогічну величину (з 25130 тис. грн до 96914 тис. грн). Основним чинником такого зростання стало суттєве підвищення прибутку від операційної діяльності на 72085 тис. грн (більше ніж в 2,6 рази). Водночас від'ємний результат від фінансової діяльності дещо погіршився, однак його вплив на загальний фінансовий результат був незначним.

На підприємстві покращилось використання матеріальних ресурсів. Незважаючи на загальне подорожчання сировини на 16,85%, матеріаловіддача зросла на 4,74%, а матеріаломісткість продукції зменшилася на 4,52%, що свідчить про більш ефективне використання сировини та матеріалів у виробничому процесі.

Позитивні зміни спостерігаються і у сфері використання трудових ресурсів. Незважаючи на скорочення середньооблікової чисельності працівників на 3 особи або на 2,36%, продуктивність праці одного працівника зросла на 35267 грн або на 25,02%. Одночасно фонд оплати праці збільшився на 5274 тис. грн або на 27,49%, а середня річна заробітна плата одного працівника зросла на

46186,6 грн або на 30,58%, що свідчить про підвищення рівня матеріального стимулювання персоналу та ефективну кадрову політику.

Ефективність використання основних засобів також покращилася. Незважаючи на зростання середньорічної вартості основних засобів на 12,23%, фондоддача збільшилася на 8,76%, а фондорентабельність зросла з 18,52% до 63,63%, що свідчить про значне підвищення прибутковості використання основних засобів і продовження їх активного оновлення.

Покращились і показники використання оборотних активів. Середньорічна вартість оборотних активів зросла на 23,0%, а коефіцієнт їх оборотності збільшився на 7,85%, що характеризує прискорення обігу коштів підприємства.

Показники рентабельності демонструють суттєве підвищення ефективності діяльності підприємства. Рентабельність реалізованої продукції зросла з 16,7% до 41,01%, а рентабельність виробництва - з 6,83% до 22,13%.

Крім того, значно покращилися показники ліквідності балансу – вони суттєво перевищують загальноекономічні нормативи, що свідчить про високий рівень платоспроможності підприємства та його здатність своєчасно виконувати поточні зобов'язання. Так, оборотні активи підприємства (зокрема, грошові кошти та готові товари) значно перевищують його короткострокові зобов'язання. Така надліквідність підтверджує повну незалежність підприємства від зовнішнього фінансування: кредиторська заборгованість за звітний період зменшилась на 6,12%.

Отже, у 2024 році підприємство суттєво покращило результати своєї діяльності порівняно з 2023 роком і перебуває в гарному фінансово-економічному стані. Зростання обсягів виробництва та реалізації продукції, підвищення прибутковості, продуктивності праці, ефективності використання ресурсів і покращення показників ліквідності свідчать про зміцнення фінансового стану та підвищення загальної ефективності функціонування підприємства.

2.3. Аналіз динаміки, складу та структури запасів підприємства

Необхідним елементом виробництва являється наявність необхідних запасів на підприємстві, як для забезпечення самого виробничого процесу, так і для реалізації готової продукції. Основними видами діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» являються рослинництво і тваринництво, що передбачає наявність самих різноманітних товаро-матеріальних цінностей в якості запасів. В першу чергу це [43]:

1. Виробничі запаси - сировина і матеріали; купівельні напівфабрикати; паливо; тара; будівельні матеріали; запасні частини; матеріали сільськогосподарського призначення; малоцінні та швидкозношувані предмети.

2. Незавершене виробництво.

3. Готова продукція.

4. Поточні біологічні активи.

Відповідно до п. 6 НП(С)БО 9 «Запаси» [5] поточні біологічні активи можуть належати до запасів у разі їх оцінки за нормами цього стандарту. Проте на ТОВ «ДРУЖБА СВК» вони обліковуються відповідно до НП(С)БО 30 «Біологічні активи» та відображаються у фінансовій звітності окремо від запасів, у зв'язку з чим до аналізу складу та структури запасів не включаються.

У ТОВ «ДРУЖБА СВК» запаси складають значну частину активів підприємства і більшу частину його оборотних активів. Для аналізу наявності та структури активів підприємства за 2023-2024рр. складено табл. 2.3.

Як свідчать дані табл. 2.3 в період 2023-2024рр. на підприємстві зростали усі види активів. Проте темп зростання запасів - 129,39% був дещо меншим ніж збільшення активів в цілому і оборотних активів, відповідно 130,02% та 132,69%. В результаті цього частка запасів як до всіх активів, так і до оборотних активів дещо зменшилась на 0,48% та 2,33%. Але в складі оборотних активів на долю запасів приходить більша половина - 54,4%.

Таблиця 2.3 – Наявність та структура активів підприємства (тис.грн)*

Показники	Наявність на кінець року		2024р. в % до 2023р.	Відхилення	
	2023 рік	2024 рік		Абсол.	%
Активи підприємства	322370	419158	130,02	96788	30,02
в т.ч. оборотні активи	245486	325733	132,69	80247	32,69
- частка оборотних активів	76,15	77,71	102,05	1,56	2,05
Запаси	127313	164735	129,39	37422	29,39
- частка запасів в %:					
- до всіх активів	39,49	39,30	99,52	-0,19	-0,48
- до оборотних активів	55,7	54,4	97,67	-1,3	-2,33

* Складено та розраховано на підставі фінансової звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК» та джерел [7; 13; 14; 18; 43]

Така значна частина запасів в активах підприємства вимагає детального аналізу як їх динаміки та структури так і ефективності використання [44]. Аналіз динаміки та структури запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Динаміка та структура запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024рр.*

Запаси	На кінець року				2024р. в % до 2023р.	Відхилення		
	2023 рік		2024 рік			тис.грн	%	Структури, %
	тис.грн	%	тис.грн	%				
1. Виробничі запаси	32856	25,81	42401	25,74	129,05	9545	29,05	-0,07
2. Незавершене виробництво	26465	20,79	32835	19,93	124,07	6370	24,07	-0,86
3. Готова продукція	67992	53,41	89499	54,33	131,63	21507	31,63	0,92
Всього запасів	127313	100	164735	100	129,39	37422	29,39	x

* Складено та розраховано на підставі фінансової звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК» та джерел [7; 13; 14; 18; 44]

Як видно з даних табл. 2.4 найбільшу частку в запасах займає готова продукція, що пояснюється особливостями виробництва і реалізації продукції рослинництва і тваринництва. Тут на відміну від більшості галузей харчової промисловості, де термін реалізації складає дні, або тижні, реалізація вирощеного врожаю, та худоби займає місяці, а тим часом запаси продовжують зростати. Впродовж такого короткого періоду 2023-2024рр. вартість запасів зросла на 129,39%. Це досить значне збільшення, що ставить питання про

ефективність використання як запасів, так і оборотних активів в цілому і економічну доцільність такого збільшення [44]. Для цього варто виконати аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві (табл. 2.5) та аналіз використання оборотних активів та їх складових (табл. 2.6).

Таблиця 2.5 - Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві*

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення		
			Всього	В т.ч. за рахунок зміни	
				Матеріальних витрат	Матеріаловіддачі
1. Обсяг продукції у діючих цінах, тис. грн	17855,3	21851,5	3996,2	3007,84	988,36
2. Матеріальні витрати, тис. грн	111851	130693	18842	3007,84	х
3. Матеріаловіддача, грн/грн	0,16	0,17	0,01	х	988,36
4. Матеріаломісткість, грн/грн	6,26	5,98	-0,3	х	х

* Складено та розраховано на підставі фінансової звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК» та джерел [7; 13; 14; 18]

Аналізуючи результати табл. 2.5 можна зазначити, що у порівнянні з попереднім роком обсяг продукції зріс на 3996,2 тис.грн., в тому числі під впливом змін [7]:

– зростання матеріальних витрат:

$$18842 * 0,16 = 3007,84 \text{ тис.грн.}$$

– зростання матеріаловіддачі:

$$0,01 * 130693 = 988,36 \text{ тис.грн.}$$

Розрахунки табл. 2.5 свідчать про покращення використання матеріальних ресурсів, що виражається в зростанні матеріаловіддачі. Завдяки цьому на підприємстві додатково реалізовано продукції на суму 988,36 тис.грн, або 27,73% загального приросту реалізації $[(988,36:3996,2) \times 100]$ – екстенсивний вплив факторів на реалізацію продукції.

Таблиця 2.6 – Аналіз використання оборотних активів в ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024рр.***

Показники	Код рядка/ Алгоритм розрахунку	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
				абсолютне гр.3-гр.2	відносне % (гр.4/гр.2)*100
А	1	2	3	4	5
1. Чистий дохід від реалізації, тис.грн	ф № 2 р. 2000	189207	251006	61799	32,7
2. Середньорічні залишки оборотних активів, тис.грн	ф № 1 р. 1195	232187	285624	53437	23,0
в т.ч.	ф № 1				
2.1. Запаси та поточні біологічні активи	р. 1100 +1110	134236	158096	23860	17,8
2.2. Кошти в розрахунках	ф № 1 р. 1125 - 1155	7625	13298	5673	74,4
2.3. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	ф № 1 р. 1160 - 1165	90326	114230	23904	26,5
3. Кількість днів в періоді	х	360	360	х	х
4. Одноденна виручка, тис.грн	р.1/р.3	525,6	697,2	171,6	32,6
5. Коефіцієнт оборотності	р.1/р.2	0,8149	0,8788	0,0639	7,8
6. Тривалість 1 обороту, днів	р.3/р.5 або р.2/р.4	442	410	-32	92,8
в т.ч.					
6.1. В запасах	р.2.1/р.4	255	227	-28	-11
6.2. В коштах в розрахунках	р.2.2/р.4	15	19	+4	26,7
6.3. В грошових коштах	р.2.3/р.4	172	164	-8	-4,7
7. Економія оборотних активів, тис.грн	р.1 (гр.3)/р.5 (гр.1)-р.2 (гр.3)	(251006/0,8149)-285624 = 22397			

* Середньорічні залишки оборотних активів, це середнє арифметичне запасів на початок і кінець року

** Складено та розраховано на підставі фінансової звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК» та джерел [7; 13; 14; 18; 44]

Дані табл. 2.6 свідчать про покращення використання оборотних активів, в т.ч. і запасів. Так, тривалість 1 обороту оборотних активів в 2024р. у порівнянні з 2023р. скоротилася на 32 дні, в т.ч. по запасах – на 28 днів. Дещо збільшилась

тривалість обороту коштів в розрахунках головним чином за рахунок зростання іншої поточної заборгованості в 2024 р. з 1361 тис.грн. до 10369 тис.грн.

Підвищення ефективності використання оборотних активів дало змогу зменшити потребу підприємства в цих активах на суму 22397 тис.грн., в т.ч. за рахунок кращого використання запасів на 19506 тис.грн. $((285624/410)*28)$.

Таким чином, можна зробити наступні висновки [44]:

1. В 2023-2024рр. ТОВ «ДРУЖБА СВК» збільшує масштаби реалізації своєї продукції, що потребує зростання вартості активів. При зростанні обсягу реалізації в 2024р. в порівнянні з 2023р. на 32,7%, активи зросли лише на 23,0%, що свідчить про підвищення ефективності їх використання.

2. Розрахунки показали, що в результаті покращення використання оборотних активів, в т.ч. запасів і біологічних активів - підприємства зменшили свою потребу в оборотних активах на 22397 тис.грн. в т.ч. по запасах і біологічним активам на 19506 тис.грн.

3. Певне зменшення ефективності оборотних активів в коштах в розрахунках, на наш погляд, вимагає детального аналізу іншої поточної дебіторської заборгованості з метою її скорочення.

4. Спостерігається покращення використання матеріальних ресурсів, що виражається в зростанні матеріаловіддачі. Завдяки цьому на підприємстві додатково реалізовано продукції на суму 988,36 тис.грн, або 27,73% загального приросту реалізації.

3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ДРУЖБА СВК»

3.1. Характеристика організації обліку на підприємстві

Бухгалтерський облік на ТОВ «ДРУЖБА СВК» регламентується законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та П(С)БО. Ведення бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК» регулюється Наказом керівника «Про облікову політику підприємства», в якому обумовлені певні особливості бухгалтерського обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Наказ про облікову політику підприємства, затверджується директором щороку. Документ визначає план рахунків, методи оцінки і правила документообігу. Облік ведеться у журнально-ордерній формі з використанням автоматизованих систем.

Оскільки ТОВ «ДРУЖБА СВК» є сільськогосподарським підприємством, організація бухгалтерського обліку на ньому має певні специфічні особливості, через вплив природно-кліматичних факторів, біологічними перетвореннями, сезонністю виробництва та особливим режимом оподаткування.

Організація облікового процесу на ТОВ «ДРУЖБА СВК» побудована як єдина інтегрована система, що поєднує в собі оперативний, фінансовий, статистичний та податковий облік.

Оперативний облік здійснюється безпосередньо на складах, фермах, у виробничих цехах та торгових точках відповідальними працівниками. Метою такого обліку є швидкий збір первинної інформації про рух активів для оперативного управління. Контроль за достовірністю цих даних покладено на керівників відповідних підрозділів, наприклад бригадирів, завідувачів складами, адміністраторів, менеджерів і проводить один раз на два тижні.

Якщо розглядати оперативний облік в рослинництві та тваринництві на підприємстві - ведеться облік руху біологічних активів та кормів. Також, ТОВ «ДРУЖБА СВК» має мережі роздрібної реалізації продукції (місцеві магазини, кафе «Камчія»), де здійснюється щоденний облік виручки через

реєстратор розрахункових операцій (РРО) та рух товарних запасів, що також відноситься до оперативного обліку.

Статистичний облік на підприємстві - це планомірне збирання та вивчення масових кількісних і якісних явищ і закономірностей розвитку за конкретних умов місця та часу. Дані про господарські та виробничі зміни на підприємстві статистичний облік одержує з оперативного та бухгалтерського обліку.

Структура управління ТОВ «ДРУЖБА СВК» що утворює підпорядкованість підрозділів директору, зображена на рис.3.1.

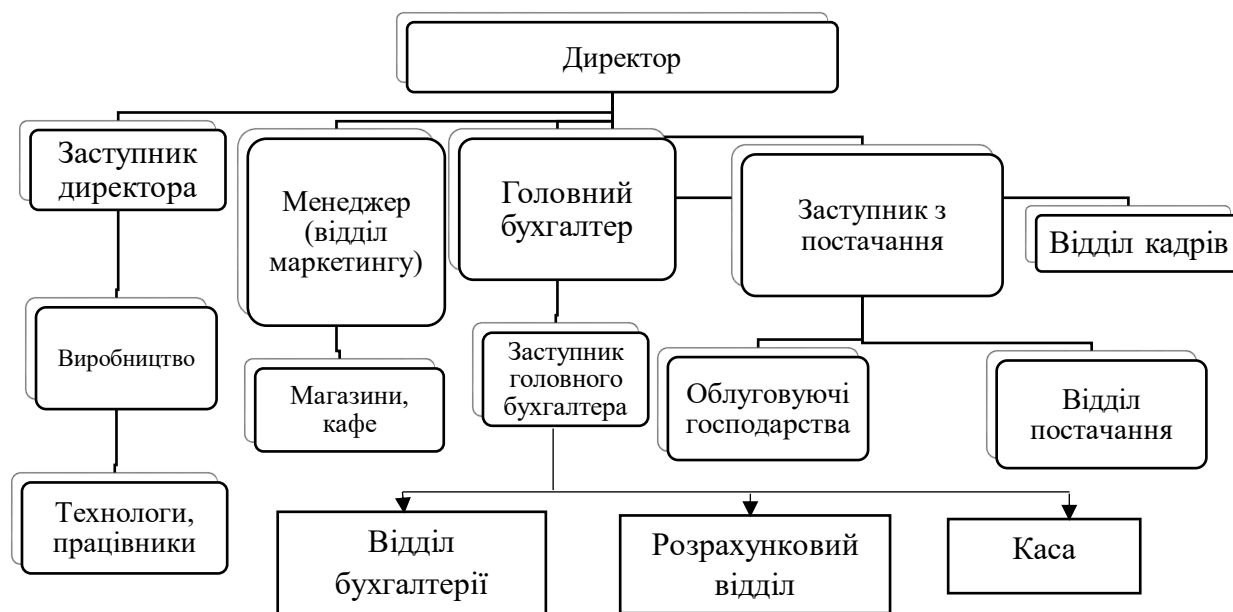

Рис.3.1 – Структура управління ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Веденням обліку у ТОВ «ДРУЖБА СВК» займається відділ бухгалтерії. У ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовується централізована форма організації бухгалтерського обліку, за якою працівники бухгалтерії безпосередньо підпорядковуються головному бухгалтеру товариства (рис. 3.2).

До обов'язків головного бухгалтера відносять:

1. Забезпечення ведення бухгалтерського обліку, дотримуючись єдиних методологічних засад, встановлених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», з урахуванням особливостей діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних.

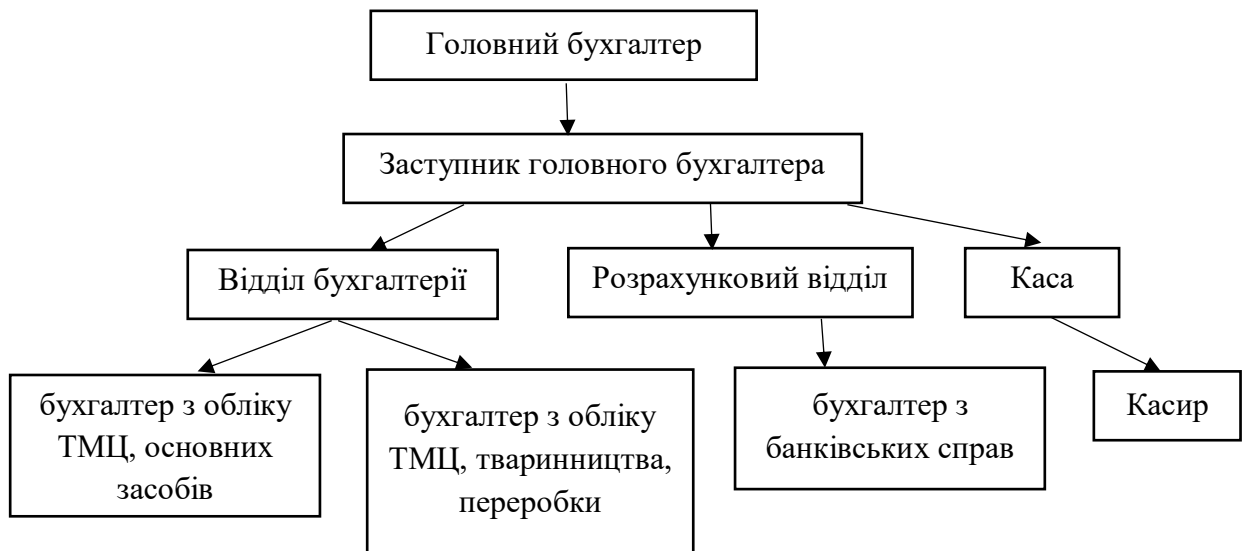

Рис.3.2 – Схематичне відображення централізованої форми організації бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

*складено за даними наказу про облікову політику підприємства

2. Організація роботи бухгалтерської служби, контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій.
3. Вимагання від підрозділів, служб та працівників забезпечення неухильного дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.
4. Вживання всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку та збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну.
5. Забезпечення складання на основі даних бухгалтерського обліку фінансової звітності підприємства, підписання її та подання в установлені строки користувачам.
6. Здійснює заходи щодо надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

7. Бере участь у підготовці та поданні інших видів періодичної звітності, які передбачають підпис головного бухгалтера, до органів вищого рівня у відповідності з нормативними актами, затвердженими формами та інструкціями.

8. За погодженням з власником (керівником) підприємства забезпечує перерахування податків та зборів, передбачених законодавством, проводить розрахунки з іншими кредиторами відповідно до договірних зобов'язань.

9. Здійснює контроль за веденням касових операцій, раціональним та ефективним використанням матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

10. Бере участь у проведенні інвентаризаційної роботи на підприємстві, оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства.

11. Організує роботу з підготовки пропозицій для власника (керівника) підприємства щодо:

- визначення облікової політики підприємства, внесення змін до обраної облікової політики, вибору форми бухгалтерського обліку з урахуванням діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних;

- розроблення системи і форм внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та правил документообігу, додаткової системи рахунків і реєстрів аналітичного обліку, звітності і контролю господарських операцій;

- визначення прав працівників на підписання первинних та зведених облікових документів;

- вибору оптимальної структури бухгалтерської служби та чисельності її працівників, підвищення професійного рівня бухгалтерів, забезпечення їх довідковими матеріалами;

- поліпшення системи інформаційного забезпечення управління та шляхів проходження обробленої інформації до виконавців;

- впровадження автоматизованої системи оброблення даних бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей діяльності підприємства чи удосконалення діючої;

- забезпечення збереження майна, раціонального та ефективного використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, залучення кредитів та їх погашення;

- виділення на окремий баланс філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів підприємства та включення їх показників до фінансової звітності підприємства.

12. Керує працівниками бухгалтерського обліку підприємства та розподіляє між ними посадові завдання та обов'язки.

13. Знайомить цих працівників із нормативно-методичними документами та інформаційними матеріалами, які стосуються їх діяльності, а також із змінами в чинному законодавстві.

Для чіткої організації і планування роботи, а також раціонального розподілу праці на підприємстві розробляються посадові інструкції на кожную посаду, передбачену штатним розкладом.

На підприємстві ТОВ «ДРУЖБА СВК» застосовується автоматизована форма обліку (рис. 3.3).

Рис. 3.3 - Схема автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку, яка використовується на ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Для забезпечення безперервного та достовірного обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовує інтегровану систему програмних продуктів. Кожен з них виконує специфічну функцію, формуючи єдиний інформаційний та документальний простір підприємства.

На даний момент в бухгалтерії підприємства використовують програму «BAS Бухгалтерія АПК». Це сучасна програма призначена саме для сільськогосподарських підприємств, що містить додаткові модулі для:

- рослинництва;
- тваринництва;
- обліку земельних ділянок;
- обліку оренди паїв;
- калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції;
- обліку біологічних активів;
- формування галузевої звітності.

Ми вважаємо, що ТОВ «ДРУЖБА СВК» доцільно розглянути впровадження більш сучасної лінійки аграрних рішень BAS - програми «BAS АГРО. Бухгалтерія». Фактично вона прийшла на заміну або є наступною версією аграрних конфігурацій BAS для сільського господарства. Серед більшості інформаційних систем, ця програма є доволі корисною та зручною для підприємства. Різниця між «BAS Бухгалтерія АПК» та «BAS АГРО. Бухгалтерія» полягає переважно у поколінні продукту, наборі функціональних модулів та підтримці розробником.

Для електронної звітності та документообігу використовується система: «М.Е.Дос». Ця програма призначена для зовнішньої комунікації з державними органами та контрагентами. Її функції у контексті розрахунків з покупцями є важливими, тому що дозволяє закрити такі функції:

1. Система «М.Е.Дос» спрощує процес реєстрації та експорт податкових накладних з «BAS Бухгалтерія АПК» або «BAS АГРО. Бухгалтерія» в «М.Е.Дос», де відразу можна накласти кваліфікований електронний підпис (КЕП) на документи та зареєструвати їх в Єдиному реєстрі податкових

накладних (ЄРПН). Без цього покупці-платники ПДВ не зможуть отримати податковий кредит.

2. Електронний документообіг (ЕДО), використовується для обміну актами виконаних робіт та рахунками з великими оптовими покупцями в електронному вигляді, що прискорює процес підписання документів з кількох днів до декількох хвилин.

3. Формування та подання статистичної та фінансової звітності до органів статистики та податкової служби.

Для зручності банківських операцій підприємство використовує в своїй діяльності «Клієнт-Банк» (Інтернет-банкінг), що спрощує управління безготівковими розрахунками. Процес автоматизовано наступним чином:

- імпорт виписок - бухгалтер завантажує банківську виписку з «Клієнт-Банку» та імпортує її в «BAS Бухгалтерія АПК» або «BAS АГРО. Бухгалтерія», а програма автоматично «роносить» оплати по контрагентах, закриваючи дебіторську заборгованість покупців;

- експорт платежів передбачає формування платіжних доручень в обліковій системі з подальшим вивантаженням у банк для підписання директором та здійснення переказу.

Працівники відділу бухгалтерії здебільшого застосовують для обробки інформації наступні програми: MS Word, MS Excel. Незважаючи на автоматизацію, ці інструменти залишаються незамінними для аналітичної та документальної роботи.

У програмі MS Word в основному створюється і редагуються текстові документи та звіти. В цьому форматі працівники відділу можуть отримувати інформацію від інших підрозділів, керівництва та державних служб.

У програмі MS Excel складаються різноманітні таблиці для подальших обчислень, наприклад, графіки погашення боргів, калькуляція цін на продукцію, проводяться розрахунки «реєстр старіння боргів», тобто дозволяє вирішувати різноманітні цифрові та розрахункові завдання і тому є поширеною програмою в усіх підрозділах підприємства ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Важливим програмним забезпеченням на ТОВ «ДРУЖБА СВК» є РРО/ПРРО, яке використовується на торгових точках підприємства для магазинів та кафе, де встановлено спеціалізоване програмне забезпечення для реєстраторів розрахункових операцій (РРО/ПРРО). Завдяки цьому працівник фіксує момент продажу товару кінцевому споживачеві, друкує фіскальний чек і передає інформацію про виручку на сервер ДПС та в центральну бухгалтерію підприємства.

Таким чином, на підприємстві ТОВ «ДРУЖБА СВК» організовано систему формування та подання фінансової, податкової та статистичної звітності відповідно до чинного законодавства. Відділ бухгалтерії працює злагоджено завдяки новим автоматизованим технологіям, програмним забезпеченням та кваліфікованими працівниками відділу. Більша частина завдань, покладених на відділ бухгалтерії вирішується на більш якісному рівні та з використанням меншого часу завдяки комп'ютерним технологіям та інтегрованих на ньому програм.

3.2. Організація обліку запасів на підприємстві

У ТОВ «ДРУЖБА СВК» запаси, як правило, надходять шляхом [32]:

- придбання;
- виготовлення;
- безкоштовного отримання;
- як внески до статутного капіталу.

Проведений аналіз показав, що основними видами запасів на підприємстві є виробничі запаси, а саме:

- сировина та матеріали;
- паливо;
- тара і тарні матеріали;
- будівельні матеріали;
- запасні частини;

- матеріали сільськогосподарського призначення;
- малоцінні та швидкозношувані предмети.

Певна частина запасів на підприємстві акумульована в незавершеному виробництві, результати якого не мають економічних властивостей та облікових ознак готової продукції та готовій продукції, що зберігається до моменту її передачі покупцю під час реалізації, Також значну частку активів підприємства складають поточні біологічні активи [32].

Підприємство функціонує у сфері сільського господарства і має безпосередню залежність від природно-кліматичних умов, виконання заходів пов'язаних з хімічною та фізичною обробкою рослин, ветеринарним обслуговуванням тварин, наявності різних етапів готовності продукції залежно від віку та її біологічних особливостей тощо [32].

Кожний спосіб надходження запасів потребує належного документального підтвердження, оскільки саме первинні документи визначають момент визнання запасів, їх кількість, якість, первісну вартість та матеріально відповідальних осіб.

Таким чином, документальне оформлення руху запасів є початковою ланкою інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку на підприємстві. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [11] підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які мають бути складені під час здійснення операції або разом після її завершення. У первинних документах повинні бути вказані обов'язкові реквізити, такі як: назва документа, дата складання, назва підприємства, зміст і обсяг операції, одиниця виміру, посади та підписи осіб, відповідних для виконання й оформлення операції, тощо [11].

На підприємстві продовжують використовувати найбільш поширеніші типові форми з обліку сировини та матеріалів форми М (0205), зокрема [6; 11; 29]:

- 1) М-1 - Журнал обліку вантажів, що надійшли;
- 2) М-2а - Акт списання бланків довіреностей;
- 3) М-3 - Журнал реєстрації довіреностей;

- 4) М-4 - Прибутковий ордер;
- 5) М-7 - Акт про приймання матеріалів;
- 6) М-8 - Лімітно-забірна картка;
- 7) М-9 - Лімітно-забірна картка (спрощена);
- 8) М-10 - Акт вимога на заміну (додатковий відпуск матеріалів)
- 9) М-11 - Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів;
- 10) М-12 - Картка складського обліку матеріалів;
- 11) М-13 - Реєстр приймання-здавання документів;
- 12) М-14 - Відомість обліку залишків матеріалів на складі;
- 13) М-15 - Акт про приймання устаткування;
- 14) М-15а - Акт приймання-передачі устаткування до монтажу;
- 15) М-16 - Матеріальний ярлик;
- 16) М-17 - Акт про виявлені дефекти устаткування;
- 17) М-18 - Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від установлених норм запасу;
- 18) М-19 - Матеріальний звіт;
- 19) М-21 - Інвентаризаційний опис;
- 20) М-23 - Акт про витрату давальницьких матеріалів;
- 21) М-26 - Картка обліку устаткування для установлення;
- 22) М-28 та М-28а - Лімітно-забірна картка.

Однак, ці форми розглядаються як типові або розширені і згідно до законодавства - вимог міністерства фінансів України та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [11], у разі необхідності підприємство може використовувати власно розроблені форми первинних документів або коригувати вже існуючі дотримуючись вимог, що висуваються до первинних документів [11; 12; 29]. Це дозволяє адаптувати документообіг до технологічних особливостей: облік польових робіт, списання пального за подорожніми листами та лімітами, використання для сільськогосподарських культур, списання добрив за полями, рух кормів у тваринництві тощо.

Надходження запасів оформлюється підприємством й іншими документами, основними з яких є: договір купівлі-продажу, рахунок (рахунок-фактура), накладна, товарно-транспортна накладна, прибутковий ордер, довіреність, платіжне доручення, виписка банку, тощо.

Послідовність руху первинної інформації щодо запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» закріплено у графіку документообігу. Це дозволяє визначити відповідальних осіб, строки передавання документів до бухгалтерії та порядок контролю за своєчасним оприбуткуванням матеріальних цінностей.

Синтетичний облік запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» ведеться відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку [8] та Інструкції про його застосування [15]. Система рахунків обліку запасів та пов'язаних активів, які використовуються ТОВ «ДРУЖБА СВК» представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 - Система рахунків обліку запасів та пов'язаних активів, які використовуються ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

Синтетичний рахунок	Назва синтетичного рахунка	Призначення	Типові об'єкти аналітичного обліку
20	Виробничі запаси	Облік сировини, матеріалів, паливо-мастильних матеріалів (ПММ), тари, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення.	Насіння, добрива, засоби захисту рослин (ЗЗР), корми, паливо, запасні частини, будівельні матеріали.
21	Поточні біологічні активи	Облік поточних біологічних активів, які здатні давати продукцію протягом періоду до 12 місяців, а також тварин на вирощуванні та відгодівлі.	Посіви, молодняк тварин, тварини на відгодівлі, птиця, інші групи поточних біологічних активів.
22	Малоцінні та швидкозношувані предмети	Облік предметів, що використовуються у господарській діяльності протягом нетривалого періоду або мають невисоку вартість.	Інструменти, спецодяг, дрібний інвентар, тара багаторазового використання.

23	Виробництво	Накопичення витрат основного, допоміжного та обслуговуючого виробництва.	Рослинництво за культурами, тваринництво за фермами, ремонтні майстерні, транспортні роботи.
26	Готова продукція	Облік продукції промислової переробки або готової продукції підсобних виробництв.	Борошно, крупи, олія, комбікорм, інша продукція переробки.
27	Продукція сільськогосподарського виробництва	Облік сільськогосподарської продукції, одержаної від урожаю або тваринництва.	Зерно, насіння, молоко, приріст живої маси, тощо.
28	Товари	Облік товарно-матеріальних цінностей, придбаних для подальшого продажу.	Товари у магазині господарства, придбані матеріальні цінності для перепродажу.

*Складено автором на підставі джерел [1; 8; 15]

Система рахунків обліку запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» несе комплексний характер. Рахунок 20 «Виробничі запаси» відображає наявність матеріальних ресурсів на підприємстві, рахунок 23 «Виробництво» акумулює їх споживання у виробництві, рахунки 26 «Готова продукція» і 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» фіксують результат виробничого процесу, а рахунок 21 «Поточні біологічні активи» відображає специфіку підприємства. Рахунки 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» та 28 «Товари» використовуються для обліку окремих видів запасів, що забезпечують здійснення господарської діяльності підприємства.

Первісна вартість запасів на підприємстві формується залежно від способу їх надходження. Згідно з НП(С)БО 9 «Запаси» [5], до первісної вартості придбаних запасів включаються суми, що сплачуються постачальникам згідно з договором, ввізне мито, непрямі податки, які не відшкодовуються підприємству, транспортно-заготівельні витрати та інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, придатного для використання [5].

Особливе значення мають витрати на доставку насіння, добрив, пального, запасних частин, а також витрати на доробку, сушіння, очищення та зберігання продукції.

Транспортно-заготівельні витрати включаються безпосередньо до первісної вартості конкретної одиниці запасів.

Податковий кредит з ПДВ за придбаними запасами формується відповідно до Податкового кодексу України [9]. Датою віднесення сум ПДВ до податкового кредиту є дата тієї події, що відбулася раніше: списання коштів з банківського рахунка платника податку або отримання товарів/послуг за умови належного документального підтвердження та реєстрації податкової накладної [9]. Типова кореспонденція з надходження виробничих запасів наведена в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Типова кореспонденція по обліку надходження запасів в ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Економічний зміст операції
Придбання				
1	Оприбутковано запаси, придбані у постачальника, без ПДВ	20	631	Відображається договірна вартість запасів
2	Відображено податковий кредит з ПДВ за придбаними запасами	641	631	За наявності зареєстрованої податкової накладної.
3	Оплачено заборгованість постачальнику з поточного рахунка	631	311	Погашення кредиторської заборгованості.
Придбання на умовах передоплати				
1	Перераховано попередню оплату постачальнику за запаси	371	311	Виникає дебіторська заборгованість за авансами
2	Відображено податковий кредит за першою подією при передоплаті	641	644	За умови реєстрації податкової накладної
3	Оприбутковано запаси після попередньої оплати	20	631	Визнання активу на дату фактичного надходження
4	Списано раніше відображений податковий кредит за авансом	644	631	Закриття транзитного субрахунку

5	Зараховано попередню оплату в рахунок поставки	631	371	Закриття розрахунків за авансом
Інші можливі шляхи надходження				
6	Оприбутковано запаси як внесок до статутного капіталу	20	46	За погодженою засновниками справедливою вартістю
7	Оприбутковано безоплатно отримані виробничі запаси	20	718	Відображається дохід від безоплатно отриманих оборотних активів
8	Оприбутковано надлишки запасів, виявлені під час інвентаризації	20	719	Після затвердження результатів інвентаризації
9	Віднесено транспортно-заготівельні витрати на первісну вартість запасів	20	631, 685, 23	Залежно від способу доставки та виконавця робіт

* Узагальнено автором на підставі даних підприємства та джерел [8; 15]

Вибуття запасів на підприємстві відбувається у зв'язку з передачею у виробництво, внутрішнім переміщенням між підрозділами, передачею малоцінних швидкозношуваних предметів (МШП) в експлуатацію, реалізацією надлишкових або непотрібних матеріалів, безоплатною передачею, псуванням, нестачами чи списанням унаслідок надзвичайних обставин. Найбільш поширеним напрямом вибуття на підприємстві є списання матеріалів на виробництво: насіння - на посів відповідних культур, добрив і засобів захисту рослин - на обробку полів, кормів - у тваринництво, паливо мастильних матеріалів (ПММ) - на роботу техніки, запасних частин - на ремонт машин і обладнання тощо.

Оцінка запасів при їх вибутті на ТОВ «ДРУЖБА СВК» здійснюється за допомогою методу ФІФО, що є більш простим у застосуванні та найбільш придатним для складання Звіту про фінансові результати (Балансу), тому що собівартість запасів на кінець звітної періоду є найбільш близькою до поточних цін, і, отже, найдостовірніше відображає вартість активів підприємства.

Списання запасів у виробництво оформлюється первинними документами, які підтверджують напрям використання та відповідальну особу. Наприклад,

списання насіння має бути пов'язане з конкретною культурою і площею посіву, списання добрив - з технологічною картою і нормами внесення, списання пального - з подорожніми або обліковими листами роботи техніки, а списання кормів - із відомостями витрачання кормів за групами тварин. Типова кореспонденція операцій з вибуття запасів наведена в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Типова кореспонденція з вибуття запасів
в ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Економічний зміст операції
1	Списано насіння на посів сільськогосподарських культур	23	208	Аналітика: культура, поле, виробничий підрозділ.
2	Списано добрива і засоби захисту рослин на виробництво	23	208	За нормами внесення та актами виконаних робіт
3	Списано корми на утримання тварин	23	208	Аналітика: ферма, група тварин, вид корму
4	Списано пальне на роботу сільськогосподарської техніки	23, 91, 92	203	Залежно від напрямку використання техніки
5	Списано запасні частини на ремонт техніки	23, 91	207	За актами ремонту або вимогами-накладними
6	Передано МШП в експлуатацію	23, 91, 92, 93	22	Залежно від місця використання предметів
7	Оприбутковано сільськогосподарську продукцію з виробництва	27	23	Відображається продукція, отримана від урожаю або тваринництва
8	Оприбутковано готову продукцію переробки	26	23	Для допоміжних або переробних виробництв
9	Відображено реалізацію надлишкових виробничих запасів	377, 361	712	Визнання доходу від реалізації інших оборотних активів
10	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ при реалізації запасів	712	641	За наявності оподаткованої операції
11	Списано балансову вартість реалізованих запасів	943	20, 22	Собівартість реалізованих виробничих запасів
12	Списано нестачу або псування запасів	947	20, 22	До встановлення винних осіб
13	Відображено суму нестачі на позабалансовому рахунку	072	-	Контроль до встановлення винної особи
14	Віднесено суму відшкодування на винну особу	375	716	Після встановлення винної особи та суми відшкодування

* Узагальнено автором на підставі даних підприємства та джерел [8; 15]

Інвентаризація є важливим елементом внутрішнього контролю запасів на підприємстві. Для ТОВ «ДРУЖБА СВК», як і для будь-якого сільськогосподарського підприємства, інвентаризація має особливе значення через значну кількість місць зберігання: склади, паливні ємності, ферми, ремонтні майстерні, польові стани, комори структурних підрозділів тощо.

Перед проведенням інвентаризації керівник видає наказ, яким визначає склад інвентаризаційної комісії, об'єкти перевірки, строки проведення та відповідальних осіб. Матеріально відповідальні особи до початку інвентаризації надають розписки про те, що всі документи щодо руху запасів передані до бухгалтерії, а всі запаси оприбутковані або списані. Фактична наявність запасів установлюється шляхом перерахунку, зважування, обміру або іншого способу, який забезпечує достовірність результатів.

Результати інвентаризації оформлюються інвентаризаційними описами та звіряльними відомостями. У разі виявлення надлишків вони оприбутковуються з одночасним визнанням іншого операційного доходу. Нестачі та втрати від псування запасів списуються на витрати з подальшим відображенням на позабалансовому рахунку до встановлення винних осіб. Якщо винну особу встановлено, сума відшкодування відображається у складі розрахунків з винними особами та доходів від відшкодування раніше списаних активів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

При дослідженні питань обліку та аналізу запасів на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК» можна зробити наступні висновки.

1. У першому розділі розглядаються теоретико-методологічні основи обліку запасів підприємства відповідно праць вчених та до П(С)БО, М(С)БО, законодавчих актів і нормативних документів, сутність понять «запаси», а також особливості їх документального оформлення та фінансового обліку. Дослідження в даному розділі показало, що:

- економічний термін «запаси» є досить складною категорією, та єдиного визначення тлумачення серед вчених немає. Слід відзначити, що у всіх вчених в трактуваннях зустрічається визначення матеріальної основи виробничих запасів, таких як: «предмети праці», «актив», «матеріальні цінності», «сировина, матеріали». А джерелами появи запасів на підприємстві є придбання їх зі сторони або самостійне виготовлення, а основне їх призначення полягає у використанні під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управлінні підприємством;

- регулювання обліку запасів в Україні здійснюється на законодавчому, нормативному, методичному та міжнародному рівнях. Основу правового регулювання становить Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає загальні принципи ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності. Податковий кодекс України регламентує податкові наслідки операцій із запасами та забезпечує взаємозв'язок бухгалтерського і податкового обліку. Ключовим нормативним документом у сфері обліку запасів є НП(С)БО 9 «Запаси» [5], яке визначає порядок їх визнання, оцінки, вибуття та відображення у фінансовій звітності;

- з боку нормативних стандартів, як національних, так і міжнародних, економічне поняття «запаси» є тотожним. Це пояснюється тим, що національні положення мають узгодженість з міжнародними, та відповідно до п. 4 НП(С)БО 9 «Запаси» [5] - «це активи, які утримуються для подальшого продажу

(розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством»;

- в міжнародних (стандартах) бухгалтерського обліку 2 «Запаси», на відміну від національного положення, наводиться загальна характеристика запасів без деталізації складових. В національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку «Запаси», враховується специфіка країни і окремо виділяються малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) та поточні біологічні активи, а також сільськогосподарська продукція і продукція лісового господарства. Варто зазначити, що відповідно до п. 6 НП(С)БО 9 «Запаси» поточні біологічні активи можуть належати до запасів у разі їх оцінки за нормами цього стандарту, в інших випадках вони обліковуються відповідно до НП(С)БО 30 «Біологічні активи» та відображаються у фінансовій звітності окремо від запасів, у зв'язку з чим до аналізу складу та структури запасів не включаються;

- науковцями не виділено чіткої єдності у виділенні відповідних видів запасів, немає системності у розкритті їх сутності та використанні, в деяких випадках відбувається перетинання (змішування) класифікаційних ознак та одиниць, розглядається класифікація певних видів запасів, відсутня охопленість тощо;

- щодо класифікації запасів, варто зауважити, що існує безліч видів виробничих запасів за різними підходами та ознаками, тому підприємство має самостійно обрати ознаку класифікації з метою управління нею та контролю;

- наведено документальне оформлення обліку запасів підприємства, їх синтетичний облік, а також вивчені методи оцінки запасів при їх вибутті.

2. У другому розділі роботи були розглянуті теоретичні аспекти аналізу запасів та економічний аналіз основних показників та запасів. Так, у пункті «Теоретичні основи економічного аналізу запасів підприємства» були вивчені:

- підходи до економічного аналізу запасів підприємства;
- важливість економічного аналізу запасів;

- основні завдання економічного аналізу;
- визначено місце економічного аналізу запасів в системі управління підприємством;

- етапи проведення економічного аналізу запасів підприємства.

У пунктах «Техніко-економічна характеристика та основні показники діяльності підприємства» та «Аналіз динаміки, складу та структури запасів підприємства» була досліджена техніко-економічна характеристика та основні показники діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» та проведений аналіз динаміки, складу та структури запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» відповідно.

Дослідження основних показників діяльності підприємства показав наступне:

- обсяг виробництва продукції у натуральному виразі зріс на 22,07%, а обсяг продукції в оптових цінах, у діючих цінах збільшився на 22,38%, у порівняних цінах на 22,07%. При цьому середня оптова ціна за 1 тону продукції зросла на 0,26%, що свідчить про відносну стабільність цінової політики підприємства;

- збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 32,66%, свідчить про позитивну тенденцію збутової діяльності підприємства, розширення обсягів реалізації продукції і зміцнення ринкових позицій підприємства та створює передумови для покращення його фінансових результатів. Водночас, собівартість реалізованої продукції зменшилася на 1,58%, що є позитивним фактором та свідчить про підвищення ефективності виробничої діяльності. Незважаючи на зростання адміністративних витрат на 25,05% та витрат на збут на 26,38%;

- фінансовий результат до оподаткування зріс майже в 2,9 рази, а чистий прибуток підприємства збільшився на аналогічну величину. Основним чинником такого зростання стало суттєве підвищення прибутку від операційної діяльності. Водночас від'ємний результат від фінансової діяльності дещо погіршився, однак його вплив на загальний фінансовий результат був незначним;

- на підприємстві покращилось використання матеріальних ресурсів. Незважаючи на загальне подорожчання сировини на 16,85%, матеріаловіддача зросла на 4,74%, а матеріаломісткість продукції зменшилася на 4,52%, що свідчить про більш ефективне використання сировини та матеріалів у виробничому процесі;

- позитивні зміни спостерігаються і у сфері використання трудових ресурсів;

- ефективність використання основних засобів також покращилася. Незважаючи на зростання середньорічної вартості основних засобів на 12,23%, фондівіддача збільшилася на 8,76%, а фондорентабельність зросла з 18,52% до 63,63%, що свідчить про значне підвищення прибутковості використання основних засобів і продовження їх активного оновлення;

- покращились і показники використання оборотних активів. Середньорічна вартість оборотних активів зросла на 23,0%, а коефіцієнт їх оборотності збільшився на 7,85%, що характеризує прискорення обігу коштів підприємства;

- показники рентабельності демонструють суттєве підвищення ефективності діяльності підприємства. Рентабельність реалізованої продукції зросла з 16,7% до 41,01%, а рентабельність виробництва - з 6,83% до 22,13%;

- значно покращилися показники ліквідності балансу – вони суттєво перевищують загальноекономічні нормативи, що свідчить про високий рівень платоспроможності підприємства та його здатність своєчасно виконувати поточні зобов'язання.

Отже, у 2024 році підприємство суттєво покращило результати своєї діяльності порівняно з 2023 роком і перебуває в гарному фінансово-економічному стані.

3. У третьому розділі вивчені особливості організації обліку запасів на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК». Досліджені характеристика організації обліку на підприємстві та організація обліку запасів на ньому. Дослідження показало:

- відповідність здійснюваної господарсько-фінансової діяльності

ТОВ «ДРУЖБА СВК» чинному законодавству;

- прийнята система бухгалтерського обліку відповідає вимогам законодавчих і нормативних актів;

- розглянута типова кореспонденція, що застосовується на підприємстві в частині обліку придбання та вибуття запасів;

- визначено, що на підприємстві використовується автоматизована система бухгалтерського обліку на базі програмного забезпечення BAS конфігурації «BAS Бухгалтерія АПК», що забезпечує швидку обробку даних, точність розрахунків та електронне ведення облікових реєстрів. Додатково на підприємстві використовують MS Excel та MS Word для аналізу та формування звітності.

У результаті роботи запропоновано пропозиції щодо покращення обліку та підвищення ефективності використання запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК», а саме:

- посилити контроль за наявністю та рухом запасів шляхом регулярного проведення інвентаризації, що дозволить своєчасно виявляти нестачі, надлишки, пересортицю, а також запаси, які втратили споживчі властивості або тривалий час не використовуються в господарській діяльності;

- удосконалити складське господарство та систему внутрішнього контролю за зберіганням запасів, що дозволить мінімізувати втрати від псування, нестачі і природного убутку матеріальних цінностей;

- впровадити більш сучасну лінійку аграрних рішень програмного продукту BAS - «BAS АГРО. Бухгалтерія», який орієнтований на підприємства сільськогосподарського та аграрного сектору, та враховує всі особливості обліку виробництва. Різниця між «BAS Бухгалтерія АПК» та «BAS АГРО. Бухгалтерія» полягає переважно у поколінні продукту, наборі функціональних модулів та підтримці розробником;

- проводити систематичний поглиблений економічний аналіз матеріальних ресурсів підприємства за розглянутими етапами;

- забезпечити систематичний моніторинг ринкових цін на матеріальні ресурси та умов постачання, що дасть змогу оптимізувати закупівельну діяльність підприємства та знизити витрати на формування запасів.

Впровадження запропонованих заходів підвищить ефективність діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК», зміцнить його фінансовий стан та забезпечить сталий розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Біологічні активи: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30, затв. Наказом Міністерства фінансів України 18.11.2005 р. № 790 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення 15.03.2026)
- 2 Дикань В. Л., Обруч Г. В., Корінь М. В. Економічний аналіз: Конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2025. Ч. 1. 73 с.
- 3 Загальні вимоги до фінансової звітності: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 15.03.2026)
- 4 Запаси: міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text (дата звернення 12.03.2026)
- 5 Запаси: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затв. Наказом Міністерства фінансів України 20.10.1999 р. № 246 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 12.03.2026)
- 6 Класифікатор управлінської документації НК 010:2021 затверджений наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 12.03.2021 № 526-21. URL: <https://undiasd.archives.gov.ua/doc/klasifikator.pdf> (дата звернення 15.03.2026)
- 7 Конспект лекцій з дисципліни «Аналіз господарської діяльності з курсовою роботою» для здобувачів вищої освіти ступеню «Бакалавр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і аудит», денної та заочної форми навчання, у 2-част,

частина 1 «Управлінський аналіз» / Укл. Н.М. Купріна, О.П. Антонюк, Х.О. Баранюк. Одеса: ОНТУ, 2025. 73 с.

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. Наказом
8 Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291(зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення 15.03.2026)

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами та
9 доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 12.03.2026)

Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затв. Наказом
10 Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 15.03.2026)

Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України
від 16.07.1999 р. № 996-XIV. 92 (зі змінами та доповненнями). URL:
11 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 12.03.2026)

Про затвердження методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку
запасів: Наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. №
12 2 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07#Text> (дата звернення 15.03.2026)

13 Фінансова і статистична звітність ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023 рік

14 Фінансова і статистична звітність ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2024 рік

Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку
активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і
15 організацій, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999
№ 291 (зі змінами та доповненнями). URL:

- 15.03.2026) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 15.03.2026)
- 16 Kurkul: онлайн-асистент фермера. веб-сайт. URL: <https://kurkul.com/karta-kurkuliv/10478-tov-drujba-svk> (дата звернення 10.04.2026)
- 17 VKURSI: big data platform. веб-сайт. URL: <https://vkursi.pro/card/tov-druzhba-svk-03766139> (дата звернення 10.04.2026)
- 18 Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. Економічний аналіз (практикум): навч. посібник. 2-ге вид. Львів: «Магнолія 2006», 2015. 326 с.
- 19 Бержанір І.А., Демченко Т.А., Кістол А.А. Проблеми та напрями вдосконалення обліку виробничих запасів. Економічний простір. 2016. № 107. С. 161-168.
- 20 Бондаренко Н.М., Яресько А.М. Сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві. Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2014. № 4. С. 273-281.
- 21 Бондаренко О.М., Тітаренко А.Д. Економічна сутність та класифікація запасів: обліковий та управлінський аспекти. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 2. С. 63-67 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2020/12.pdf (дата звернення 15.04.2026)
- 22 Бочарова Н. А. Удосконалення логістичного управління запасами підприємства. Проблеми економіки транспорту. 2022.
- 23 Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 480 с
- 24 Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / Ф.Ф. Бутинець та ін. 8-вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2013. 912 с.

- 25 Гадзевич О.І., Шпятиковська Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах. Економіка і суспільство. 2016. №6. С. 344-348.
- 26 Гнатюк О.М., Бала О.І. Вітчизняний та зарубіжний досвід управління запасами підприємств: обліковий аспект. БІЗНЕСІНФОРМ. 2021. № 2. С. 244-249. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-2_0-pages-244_249.pdf (дата звернення: 13.04.2026).
- 27 Гудзенко Н.М., Гибало Ю.В. Виробничі запаси як об'єкт обліку та їх класифікація // Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців. Вінниця, ВНАУ. 2016. С. 28-31.
- 28 Давидов Г.М. Аудит: навчальний посібник. Київ: Знання. 2009, 363 с
- 29 Децюра С. Правила оформлення первинних документів. Податки & бухоблік. 2023. № 55. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2023/july/issue-55/article-125613.html> (дата звернення: 16.06.2026).
- 30 Дмитренко А.В., Балабась І.В. Економічна сутність поняття виробничі запаси. Економіка і регіон. 2016. № 2 (57). С. 149-152
- 31 Дутчак І. Порівняльний аналіз методів оцінки запасів в бухгалтерському обліку. Економіка та суспільство. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3955> (дата звернення: 13.04.2026).
- 32 Жук Н.Л. Методичні аспекти обліку запасів підприємств. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. 2023. С. 77-83. URL: <https://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2023/55-2023/12.pdf> (дата звернення 20.04.2026)
- 33 Коваль Н.І. Сутність виробничих запасів як еконо мічної категорії: обліковий та управлінські аспекти. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 7. С. 93-105.

- 34 Колісник О. П. Теоретико-методичні аспекти управління запасами підприємства. Економіка та суспільство. 2023.
- 35 Колісник О.П., Мазурок О.Р. Теоретико-методичні аспекти управління запасами. Український економічний часопис. 2024. № 3. С. 58-64. DOI: <http://doi.org.10.32782/2786-8273/2023-3-10>
- 36 Леонова Ю.О. Запаси підприємства як об'єкт обліку: сучасний стан та напрями вдосконалення. Глобальні та національні проблеми економіки. 2014. вип.2. С. 1255-1258. URL: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/257.pdf> (дата звернення: 22.04.2026).
- 37 Літвінова В., Блігадір М. Сутність та визначення категорії «Запаси підприємства». Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Том 9. № 4. С. 134-138. URL: https://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/ujae_2024_r04_a19.pdf (дата звернення 15.04.2026)
- 38 Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2020.
- 39 Одношевна О., Пильгун О., Біловол Є. Аналітична діагностика ефективності використання запасів підприємством, як елемент оптимізації системи ведення обліку та контролю. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2024. Issue 15. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-15-09-03>
- 40 Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 5. С. 88-101.
- 41 Рубан Л.О., Яковенко Т.І. Економічна сутність поняття виробничих запасів на промисловому підприємстві. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 34. С. 319-324
- 42 Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. Київ : Знання, 2019.

Ткач І. М., Маланчук М. Ф. Сучасні підходи до поняття та класифікації
43 ресурсів і ресурсного забезпечення. Соціальний розвиток і безпека. 2017.
№ 1(1). С. 69-83.

Туманян А.Т., Яремчук О.Д.. Дослідження наявності та ефективності
використання запасів на сільськогосподарському підприємстві (на
прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК» // Актуальні аспекти соціально-
44 економічного розвитку України: погляд молоді: матеріали VIII всеукр.
студ. наук.-практ.ї конф., м. Одеса, 16-17 квітня 2026р. / Одеський
національний технологічний університет, Одеса, 2026. С. 624-626

Федак Л.М. Запаси підприємств: сутність та класифікація. Вісник
45 хмельницького національного університету. 2012, (1). С. 157-162. URL:
<https://is.gd/caV6XE> (дата звернення: 20.03.2026 р.)

Шепель Т. Організація обліку виробничих запасів та напрями її
удосконалення. Економіка та розвиток. 2025. URL:
46 <https://www.economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1157>
(дата звернення: 13.04.2026).

Іванченкова Л., Скляр Л., Черв'яков В., Руденко С., Бірченко Н.
Особливості обліку запасів підприємств України в умовах воєнного стану.
Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences.
47 2025. 352(2), 595-
600. URL:<https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/2790/2865>
(дата звернення: 20.04.2026)

ДОДАТКИ

Додаток А

Апробація результатів наукового дослідження кваліфікаційної роботи на науковому колоквіумі кафедри фінансів, обліку та аудиту «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки»

Витяг
з протоколу № 12
засідання кафедри фінансів, обліку та аудиту
від 23.04.2026р.

Голова засідання кафедри: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф. Мельник Ю.М.

БУЛИ ПРИСУТНІМИ: професори: Іванченкова Л.В, Немченко В.В.; доценти: Антонюк О.П., Баранюк Х.О. (докторант), Васьковська К.О., Євтушевська О.О., Маркова Т.Д., Скляр Л.Б., Ступницька Т.М., Тарасова О.В.; старші викладачі та асистенти: Пчелянська Г.Б., Гребейникова Н.А.; ст. лаборант: Золотухіна С.А.

СЛУХАЛИ: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф. Мельника Ю.М. про результати наукового колоквіуму: **«Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки»**, який проводився 17 квітня 2026 року в рамках наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри фінансів, обліку та аудиту Одеського національного технологічного університету.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити результати наукового колоквіуму **«Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки»** з напряму наукової школи кафедри фінансів, обліку та аудиту **«Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів»**, який проводився 17.04.2026 р.

2. Здобувачам вищої освіти СВО «Бакалавр» та СВО «Магістр» спеціальностей 071(D1) «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» та 072 (D2) «Фінанси, банківська права, страхування та фондовий ринок», ОПП «Фінанси, банківська права, страхування та фондовий ринок», докторанту і аспірантам, які підготували доповіді на науковий колоквіум 17.11.2025р. в рамках дослідження за темами КРМ, КРБ та дисертацій, що виконуються відповідно до затверджених тем на підставі наказів ОНТУ, надати апробацію наукових досліджень, а саме:

2.36. Здобувачці СВО «Бакалавр», ННІЕУІБ ім. Г.Е. Вейнштейна, спеціальності 071 «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» – Туманян А.Т., тема доповіді **«ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ»**, наукові керівники – к.е.н., доц. Антонюк О.П., д-р філософії (PhD), доц. Баранюк Х.О.

В.о. завідувача кафедри фінансів,
обліку та аудиту, д.е.н., проф.

/ПІДПИСАНО/

Юрій МЕЛЬНИК

В.о. секретаря

/ПІДПИСАНО/

Світлана ЗОЛОТУХІНА

Додаток Б

Таблиця Б1 – Трактування сутності поняття «запаси» у наукових працях різними науковцями та в нормативній літературі*

Автор, джерело	Визначення
Бержанір І.А. [19]	частина матеріальних ресурсів підприємства, які є сукупністю предметів праці й перебувають на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих деталей, палива, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, що становлять матеріальну основу продукції підприємства, надають їй якісних властивостей, беруть участь у виробництві протягом одного виробничого циклу і повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції.
Бондаренко Н.М., Яресько А.М. [20]	активи, що придбані зі сторони або самостійно виготовлені й утримуються підприємством для продажу, використання у процесі виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб за умови їх повного споживання в одному операційному циклі.
Бруханський Р.Ф. [23]	це ключові активи в забезпеченні операційної діяльності суб'єкту господарювання. Вони використовуються у процесі виробництва з метою створення продукції, що буде реалізована, або споживаються для виконання робіт, надання послуг і забезпечення управлінських потреб, або утримуються з метою подальшого продажу. Запаси охоплюють матеріальні ресурси, необхідні для підтримання виробничого циклу, забезпечують безперебійність господарських процесів.
Бутинець Ф.Ф. [24]	це товарно-матеріальні цінності, що знаходяться у розпорядженні підприємства на певну дату, незалежно від їх місцезнаходження.
Гадзевич О.І., Шпатовська Т.А. [25]	складова частина предметів праці, які беруть участь у виготовленні продукції, але, які безпосередньо ще не задіяні у виробничому процесі, споживаються протягом одного виробничого циклу і всю свою вартість переносять на вартість кінцевого продукту.
Гудзенко Н.М., Гибало Ю.В. [27]	складова частина групи матеріальних ресурсів, які формують економічні (виробничі) ресурси підприємства, становлять основу продукції, що виготовляється, та сприяють процесу її виготовлення або поліпшують властивості готової продукції.
Давидов Г.М. [28]	активи підприємства, які забезпечують його операційну діяльність шляхом утримання для подальшого продажу, використання у виробничих процесах або задоволення інших господарських потреб.

Дмитренко А.В., Балабась І.В. [30]	сукупність предметів праці, які знаходяться на підприємстві у вигляді складських запасів основних та допоміжних матеріалів, а також палива, запасних частин, зворотних відходів, тари та інших матеріалів, які призначені для використання як у виробничому процесі, так і для будь-яких інших потреб підприємства за умови їх повного споживання в одному операційному циклі.
Коваль Н.І. [33]	складова частина групи матеріальних ресурсів, які формують виробничі ресурси підприємства.
Літвінова В., Блігадір М. [37]	матеріальні ресурси підприємства, які перебувають на різних стадіях виробничого процесу або обігу, призначені для майбутнього використання з метою виробництва товарів, надання послуг або для продажу. Вони включають сировину, матеріали, напівфабрикати, готову продукцію, а також інші виробничо-матеріальні цінності, які тимчасово зберігаються для забезпечення безперебійності виробничого циклу та виконання господарських операцій підприємства.
Подолянчук О.А. [40]	це матеріальні оборотні активи, які протягом операційного циклу використовуються в повному обсязі для створення продукції, товарів, надання послуг, виконання робіт, а також для будь-яких господарських чи управлінських потреб підприємства.
Рубан Л.О., Яковенко Т.І. [41]	предмети праці, які одноразово використовуються у виробничому процесі, а свою вартість повністю переносять на готову продукцію. Вони є невід'ємною частиною виробничого циклу, забезпечуючи безперебійний процес виготовлення продукції чи надання послуг.
П(С)БО 9 «Запаси» [5]	це активи, які утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.
МСБО (IAS) 2 «Запаси» [4]	це активи, які передбачені для подальшого продажу в ході звичайної діяльності; що знаходяться у процесі виробництва для такого продажу, або ті, що знаходяться у вигляді сировини та матеріалів, які будуть використовуватись у процесі виробництва або надання послуг, за винятком незавершеного виробництва, що виникає за угодами на будівництво, включаючи безпосередньо пов'язані з ними угоди на надання послуг, фінансових інструментів та біологічних активів, що належать до сільськогосподарської діяльності, та сільськогосподарська продукція в момент її збирання.

* Складено автором на підставі джерел [4-5; 19-20; 23-25; 27-30; 33; 37; 40-41].

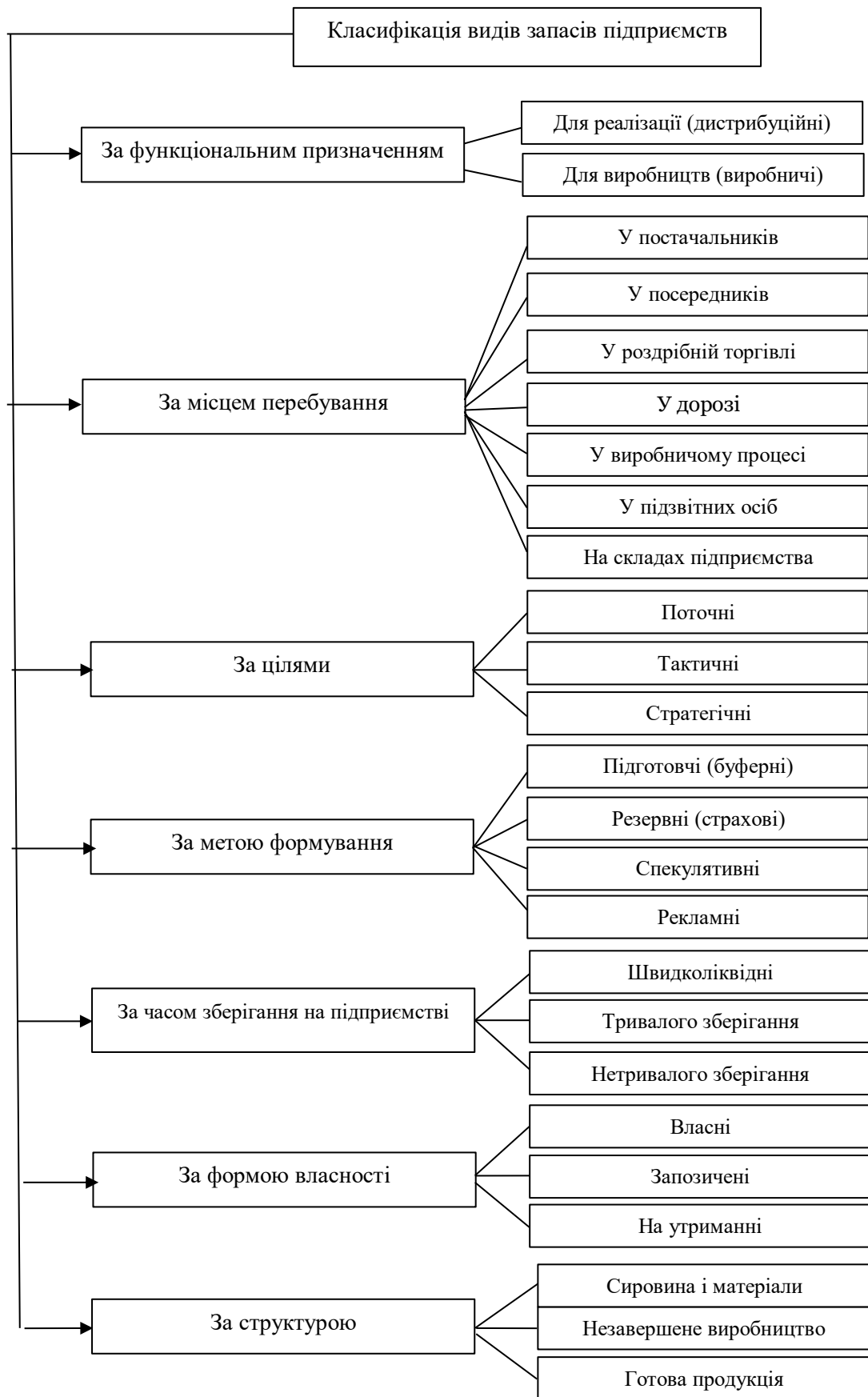

Рис. Б1 – Узагальнена класифікація видів запасів підприємств [45]